

Jacob M Roupe

Den stora skattereformen

— utredningsförslagen i systematiskt hänseende —

Inledning

Dagens svenska skattesystem kännetecknas av mycket höga marginalskatter på inkomster och en mängd asymmetrier, särskilt beträffande avkastning på kapital, vilka allmänt anses medföra oönskade konsekvenser. Under 1980-talet har några mera konsekventa eller renodlade modeller för behandling av fr a kapitalinkomster och sparande presenterats, t ex real beskattning och utgiftsskatt. Dessa och andra alternativ för beskattning har jag beskrivit och analyserat i två tidigare artiklar i denna tidskrift, *Aktuella alternativ i svensk skattedebatt*, *Skattenytt* 1987:5 s 254 och *Industriförbundets skatteförslag*, *Skattenytt* 1987:6 s 338.

Syftet med denna artikel är att mot bakgrund av bristerna i dagens skattesystem och alternativa sätt att bota dem försöka beskriva och analysera det förslag till en stor skattereform som i juni och juli detta år lagts fram av fyra delvis parallellt arbetande kommittéer. Dessa är:

- Utredningen om reformerad inkomstbeskattning, RINK, SOU 1989:33 I—IV, 1605 s
- Utredningen om reformerad företagsbeskattning, URF, SOU 1989:34 I—II, 646 s
- Kommittén för indirekta skatter, KIS, SOU 1989:35 I—II, 895 s
- Utredningen om inflationskorrigerad inkomstbeskattning, IBU, SOU 1989:36, 144 s.

Kommittéerna har alltså avlämnat sina betänkanden i nio volymer, varav två innehåller expertrapporter. Texten fyller sammanlagt ca 3 300 sidor, varav ca 750 är

expertrapporter. I SOU 1989:38, Det nya skatteförslaget, 54 s, ges en sammanfattning av betänkandena och oppositionspartiernas reservationer och särskilda yttranden.

Framställningen i denna artikel begränsar sig till huvuddragen och några principiella frågeställningar i kommittéernas förslag. Något annat har heller inte varit möjligt med hänsyn till materialets omfattning och den begränsade tid som stått till mitt förfogande.

I närmast följande avsnitt presenteras bakgrunden till kommittéernas förslag.

I därpå följande avsnitt ges mycket kortfattade sammanfattningar av kommittéernas förslag.

Därefter diskuteras i olika avsnitt ett antal frågor av mer principiell natur. Tyngdpunkten ligger på de förslag som avser beskattningen av kapitalinkomster. Det är också på detta område som de största systematiska förändringarna föreslås bli genomförda.

Huvudparten av framställningen avser förslag som lämnats av de parlamentariskt sammansatta RINK och URF. Dessa kommittéer har med stor majoritet avvisat en real inkomstbeskattning. Den expertsammansatta IBU:s förslag om inflationskorrigerad (real) inkomstbeskattning är emellertid av stort systematiskt intresse och diskuteras därför relativt utförligt i ett senare avsnitt.

Bakgrunden

På senare år har en våg av genomförda eller beslutade marginalskattesänkningar för fysiska personer gått över industriländerna. Det är delvis fråga om mycket kraftiga sänkningar. Vidare har bolagsskattesatserna sänkts i många länder. För att Sverige skall kunna delta i den internationella konkurrensen om arbetskraft, särskilt kvalificerad sådan, och riskvilligt kapital är det nödvändigt att vi följer den internationella trenden mot lägre skattesatser. Det är också en internationell trend att skattebasen breddas samtidigt med sänkningen av skattesatserna.

Dagens svenska skattesystem har många brister. Det är numera allmänt vedertaget att de höga marginalskattesatserna i alltför hög grad snedvrider bl a valet mellan arbete och fritid.

Ett annat utmärkande drag i skattesystemet är den i varierande grad olika behandlingen av olika sorters sparande i en fallande skala alltifrån full beskattning av nominellt beräknad avkastning till skattefrihet. Denna olika behandling medför samhällsekonomiskt skadliga effekter i olika hänseenden. Ju högre skattesatserna är, desto starkare är effekterna. Således snedvrids valet mellan olika spar-, ägar- och finansieringsformer och investeringsalternativ. Kombinationen av företags- och ägarbeskattning skapar inlåsnings effekter. Skattesystemet är mycket känsligt för skatteplanering och ändrade omvärldsfaktorer såsom ändrad inflationstakt,

kapitalliberalisering och nya finansiella instrument. Detta skapar instabilitet och osäkerhet som försvårar långsiktiga investeringar och åtaganden.

Förslaget

RINK:s förslag avser den direkta beskattningen av fysiska personers inkomster av anställning och kapital medan URF:s förslag avser beskattningen av aktiebolag och andra juridiska personer. För enskilt bedriven näringsverksamhet lämnas förslag både av RINK och URF. KIS har lämnat förslag avseende moms och punkt-skatter. IBU har med utgångspunkt i RINK och URF:s förslag lämnat förslag om inflationsjustering av skattebasen.

RINK:s förslag

- Statlig inkomstskatt, 20 %, endast på inkomst av tjänst och näringsverksamhet över 200 000 kr år 1991 (187 000 kr för pensionärer)
- Statlig skatt, 30 %, på all kapitalavkastning inkl. K-försäkringar, dock att skattesatsen för pensionssparandet och allemanssparandet föreslås bli 20 %.
- Särskild skatt, 20 %, på premier för utländska personförsäkringar (försäkringssparande)
- Grundavdrag, 12 000 kr, endast på arbetsinkomster (tjänst och aktiv näringsverksamhet)
- Tre inkomstslag: tjänst, näringsverksamhet och kapital (= nuvarande kapital, tillfällig förvärvsverksamhet, schablontaxerad fastighet)
- Ingen kvittning överskott — underskott olika förvärvskällor
- Tjänst = all ersättning för eget arbete utanför näringsverksamhet. Breddad skattebas även genom bl a full beskattning av lunchsubventioner, förmån av fria försäkringar och högre värdering av bilförmåner samt minskade avdrag för bl a ökade levnadskostnader och arbetsresor. Schablonavdrag 1 000 kr.
- Breddat underlag för socialavgifter: alla typer av förvärvsinkomster
- Grundavgift, ca 22 % (skattedelen av socialavgifterna), på passiv näringsverksamhet och pensioner, dock ej folkpension
- Skattefri folkpension. Extra avdrag 48 % av basbeloppet, avtrappas med 40 % av inkomster över minimipensionen
- Skattereduktion för hemmama och ensamstående med barn liksom avdrag för underhåll till barn och för sjukdomskostnader slopas. Reduktionen för fackföreningsavgifter behålls (20 % dock högst 400 kr)
- Reavinster beräknas nominellt, även på privatbostäder, och beskattas med 30 %, oavsett innehavstid

- Genomsnittsberekening på portföljnivå för noterade aktier o dyl (portföljmetoden)
- Reaförluster avdragsgilla till 70 %, d v s ger en skattereduktion på 21 %. Det samma gäller vid totalförlust vid upphörande av förvärvskälla
- Avdrag för räntekostnader, inkl tomträttsavgälder, på högst 100 000 kr (räntesavdragstak), gäller ej näringsverksamhet
- Räntekorrektion för egenföretagare
- Särskilda regler för utdelning från och reavinst på aktier i fåmansföretag
- Spärregler för reavinstskatt på fastigheter: 9 % av försäljningspriset på privatbostäder för permanentboende, 18 % för fritidshus. Ej uppskov med reavinst i något fall för privatbostäder
- Reavinst på näringsfastigheter beskattas som inkomst av näringsverksamhet, dock ej fulla socialavgifter utan endast grundavgift och tak för skattepliktig reavinst (60 % av försäljningspriset)
- Schablonintäkter för egna hem avskaffas
- Generell bostadsskatt med 1,5 % av taxeringsvärdet
- Taxeringsvärde även på bostadsrätter
- All uthyrning av privatbostäder beskattas. Schablonavdrag med 4 000 kr + 20 % av hyran (villor) eller 4 000 kr + avgift till föreningen (bostadsrätter)
- Evig reavinstbeskattning på samlarobjekt o dyl.
- Reavinstbeskattning även för skulder
- Höjt barnbidrag och slopade mjölksubventioner

URF:s förslag

- Skattesats 30 % för aktiebolag och andra juridiska personer
- Vinstdelningsskatten avskaffas
- Avskaffade Annullavdrag och avdrag för viss aktieutdelning
- Juridiska personer: ett inkomstslag — en förvärvskälla för all inkomst. Alla inkomster beskattas lika, även reavinst
- Avskaffas: investeringsfonder, investeringsreserver, lagernedskrivning, resultatutjämningsfonder, upphovsmanna- och uppfinnarkonton, avskrivning på luftfartygs- och skeppskontrakt
- Extraskatt 20 % på ränta på skogskonton
- Ersättningsfonder i stället för återanskaffnings-, särskilda fartygs-, särskilda nyanskaffningsfonder och uppskovslagen. Avsättning enbart för vinster på ersättningar p g a olycka eller tvång
- Inkuransavdrag 5 % på lager, dock ej på fastigheter, aktier o d. Finansföretag 1 % på utlåning
- Oförändrad inventarieavskrivning. Nuvärdeavskrivning, 84 %, för juridiska

- personer + periodiseringsfonder härför. Primäravdrag på byggnader avskaffas, Markanläggningar: avskrivning på 100% av värdet
- Skatteutjämningsreserv, SURV. Avsättning med 30 % av beskattat eget kapital, K-SURV eller 10 % av lönesumman, L-SURV
 - Ny definition förvaltningsföretag
 - Schablonbeskattning av reavinster hos aktiefonder och investmentföretag (schablonintäkt 1,5 % av värdet på aktier o d i st f faktiska reavinster)
 - Portföljmetod för kapitalplaceringsaktier
 - I tiden obegränsad förlustutjämnning framåt. Begränsningar vid ägarbyte
 - Upplösning av gamla reserver i bolag beskattas med 30 %, skatterabatt vid snabb upplösning

KIS:s förslag

KIS:s förslag innebär i korthet att området för skattepliktig konsumtion utvidgas. Som exempel kan nämnas full moms i byggbranschen, och moms på energi och dagstidningar samt att alla tjänster momsbeläggs med undantag av sjukvård, tandvård, social omvårdnad och utbildning. Bostadsupplåtelser undantas. Några punktskatter föreslås avskaffade.

KIS:s förslag skall inte närmare diskuteras i denna artikel annat än, med ett undantag, i följande hänseende. Momsen kan i princip liknas vid en proportionell utgiftsskatt. En skillnad är dock att moms utgår på konsumtion endast i Sverige medan en utgiftsskatt skulle drabba även vad den i Sverige skattskyldige konsumerar utomlands. I systematiskt hänseende bör det välkomnas att momsbasen breddas. Priserna på olika varor och tjänster kommer att i större utsträckning återspegla produktionskostnaderna, vilket bör medföra välfärdsvinster p g a att valet mellan olika, fullbeskattade, konsumtionsalternativ ej snedvrids av olika skattebelastning.

Punktskatternas syfte är bl a att hålla tillbaka viss konsumtion och ligger utanför ramen för denna artikel.

IBU:s förslag

IBU:s förslag bygger på URF:s och RINK:s förslag med följande ändringar:

- Inkomst av näringsverksamhet och kapital inflationsjusteras
- Skattesatsen för fysiska personers kapitalinkomster 50 % (i st f 30 %)
- För företag, enskild näringsverksamhet och fysiska personers fordringar och skulder sker inflationsjusteringen årligen. För privatbostäder, aktier o d, samlarobjekt och liknande sker inflationsjusteringen vid reavinstberäkning.
- K-SURV 20 % (i st f 30 %)

- Fördubblad avskrivningstid för byggnader och markanläggningar
- Fastighetsskatt 1,1 % (i st f 1,5 %)
- Inget ränteavdragstak
- Ingen räntekorrektion för enskilda näringsidkare eller specialregler för utdelning och reavinst på aktier i fåmansföretag
- Inget skattetak för reavinster på fastigheter och privatbostäder
- För privatbostäder avdrag endast för nominellt beräknande reaförluster
- Skattetak för lösöre: 25 % av försäljningspriset
- Försäljning av lösöre för eget bruk kan varje år ske för ett belopp motsvarande 2 basbelopp utan beskattning
- Aldrig avdrag för reaförlust på lösöre

En mycket viktig restriktion för kommittéernas arbete har varit statsfinansiell neutralitet, d v s oförändrat skattetryck. Förslaget innehåller därför en i det närmaste total finansiering av de sänkta skattesatserna. De s k dynamiska effekterna, d v s ökade skatteintäkter p g a ökad ekonomisk aktivitet är ganska försiktigt beräknade till i genomsnitt c:a 5 mdr kr per år på kort sikt. RINK har beräknat att de sänkta skattesatserna för fysiska personer minskar skatteintäkterna med c:a 63 mdr kr. Basbreddningarna avseende inkomst av tjänst väntas öka skatteintäkterna med c:a 13 mdr kr. Skatten på kapitalinkomster väntas öka med c:a 28 mdr varav 2,8 mdr kr avser ökad bolagsskatt (URF) och 2 mdr kr effekterna av ränteavdrags-taket. Nettoeffekten av KIS:s förslag väntas bli ökade skatter med c:a 22 mdr kr.

Nominell inkomstbeskattning

Dagens skattesystem behandlar sparandet i varierande grad enligt fyra olika beskattningsprinciper. Dessa är

1. beskattning av nominell inkomst
2. beskattning av real inkomst
3. enkelbeskattning vid utnyttjande
4. enkelbeskattning vid intjänande.

Beskattning av nominell inkomst innebär att en sparad inkomst beskattas vid intjänandet och att hela den nominella avkastningen beskattas, t ex bankräntor, korta reavinster, lagervinster. Denna princip gäller formellt som huvudregel.

Beskattning av real inkomst innebär att en sparad inkomst beskattas vid intjänandet och att den reala avkastningen beskattas. Här kan man skilja mellan två varianter. Den ena är beskattning av schablonmässigt beräknad real inkomst, t ex schablonintäkten på egna hem. Den andra är beskattning av faktisk real inkomst, d v s inkomst överstigande inflationen, t ex vinstdelningsskatten och indexuppräkning för fastigheter efter fyra års innehav vid reavinstberäkning.

Enkelbeskattning vid utnyttjande innebär att en sparad inkomst inte beskattas vid intjänandet utan först då den utnyttjas. Som exempel kan nämnas pensionssparandet och olika former av uppskov och reserveringar, t ex uppskov med reavinst, lagernedskrivning, avskrivning snabbare än förslitning, skogskonton, investeringsreserver o dyl.

Enkelbeskattning vid intjänande innebär att en sparad inkomst beskattas vid intjänandet medan avkastningen ej beskattas, t ex allemanssparandet. Ett annat mera betydelsefullt exempel är att den avkastning, som erhålles i form av nyttjandevärde, utöver förslitning, av kapitalvaror ej beskattas. Den lägre reavinstbeskattningen vid långa innehav av t ex aktier och bostadsrätter kan delvis ses som ett inslag av denna beskattningsprincip, liksom den skattefria bonusen på sparobligationer.

De två första beskattningsprinciperna medför s k dubbelbeskattning av sparande eftersom såväl den sparade inkomsten som dess avkastning beskattas.

Beskattningsprinciperna 3 och 4 innebär däremot enkelbeskattning av sparande och har bägge den nettoeffekten att avkastning på avskattad sparad inkomst ej beskattas. En fullt genomförd utgiftsskatt bygger helt på dessa principer.

Låneräntor behandlas i dag enligt en nominell inkomstbeskattningsprincip, d v s avdrag ges för hela den nominella räntan, dock med vissa begränsningar för fysiska personer med förhållandevis höga inkomster.

Som nämndes i avsnittet ovan om bakgrunden till den stora skattereformen är det den nuvarande blandningen av beskattningsprinciper, i kombination med mycket höga marginalskattesatser, som orsakar problem.

En nominell inkomstbeskattning är generellt behäftad med följande problem:

— *Inflationskänslighet*. Genom den nominella inkomstberäkningen beaktas inte att avkastning, realisationsvinster och företagsvinster delvis är en ersättning för inflationen. Hela den nominella räntan eller vinsten beskattas liksom avskrivningar baseras på ett historiskt anskaffningsvärde, d v s avdrag ges i ett sämre penningvärde än det som gällde när inventariet anskaffades. På motsvarande sätt ges avdrag även för den del av räntan som är inflationskompensation.

— *Avdrag för konsumtionsutgifter* (gäller såväl real som nominell inkomstbeskattning). I praktiken är det svårt, om inte omöjligt, att på ett riktigt sätt skilja mellan lån för konsumtionsändamål och lån som används i inkomstbringande förvärvskälla. Därför ges avdrag för alla räntor, varigenom även kostnader för konsumtion blir avdragsgilla. Ett annat skäl för den generella avdragsrätten är att den anses rättvis på så sätt att den som lånar för konsumtion kommer i samma position som den som konsumerar sparade medel och därigenom avstår från en skattepliktig avkastning. Lånaren får genom avdragsrätten samma nettokostnad efter skatt som den f d spararen. Ytterligare ett skäl är att avdragsrätten för ränteutgifter anses naturlig eftersom ränteinkomster beskattas.

— *Realisationskriteriet*. I praktiken kräver både en real och en nominell in-

komstbeskattning att inkomster realiserar innan de kan beskattas. Detta leder till att värdestegring på egendom beskattas först vid avyttring och att den enkelbeskattas vid utnyttjande på så sätt att orealiserad värdestegring, till skillnad mot realiserad avkastning såsom ränta och utdelning, kan läggas till grund för ytterligare värdeökning. Genom belåning kan man utan beskattning tillgodogöra sig orealiserad värdestegring, vilket är fördelaktigt för den skattskyldige om lånet, med avdragsgilla räntor, används för konsumtion eller placeras i tillgångar vars avkastning beskattas lägre än löpande inkomst. Även om avkastningen beskattas med samma skattesats, vari avdrag för ränta sker, ger förfarandet upphov till skattevinster om avkastningen, p g a realisationskriteriet, beskattas vid en senare tidpunkt än den då ränteavdraget sker. Realisationskriteriet leder också till inläsningseffekter på så sätt att omplaceringar på kapitalmarknaden förhindras eller försvåras, t ex byte av bostad, vilket leder till en samhällsekonomiskt ineffektiv kapitalallokering och välfärdsförluster.

RINK och URF har givetvis varit medvetna om dessa inkomstskattens typiska problem. I senare avsnitt skall diskuteras hur kommittéerna har behandlat dem.

Kapitalinkomstbeskattningens struktur och nivå

Av exemplifieringen av den nuvarande användningen av olika beskattningsprinciper i föregående avsnitt framgår att de två enkelbeskattningsprinciperna, d v s utgiftsskattebehandling, torde vara dominerande för sparandets behandling, i vart fall när det gäller nysparandet eller kapitalbildningen. RINK:s och URF:s förslag om en förhållandevis generell och konsekvent övergång till inkomstskatt innebär därför en dramatisk omläggning av skattesystemet.

Genom förslaget förhållandevis likformiga behandling av alla sorters kapitalinkomster minskar en del snedvridningar väsentligt. Den föreslagna proportionella beskattningen innebär t ex att fördelningen av tillgångar inom en familj ej påverkas av inkomstskatteöverbäganden. Vidare minskar skillnaden i skattebehandling mellan räntebärande och andra sorters tillgångar i väsentlig mån, liksom skillnaden mellan korta och långa vinster på aktier.

Kommittéernas förslag innebär emellertid också en drastisk skärpning av kapitalinkomstbeskattningen. Den beräknas öka med sammanlagt ca 28 mdr kr per år.

RINK har, fränsett beskattningen av korta vinster, räntor o dyl genomgående valt skatteuttaget för höginkomsttagarna som norm för alla. Som exempel kan nämnas att vinsten på en tvåårsaktie i dag beskattas med högst ca 30 % (= c:a 75 % av 40 % av vinsten), d v s samma skattesats som den av RINK föreslagna. En fastighetsskatt om 1,5 % av taxeringsvärdet motsvarar likaså en skatt på 75 % av schablonintäkten för egnahem. För äldre bostadsrätter föreslås en reavinstbeskatt-

ning, som i princip är betydligt högre än den som i dag gäller för höginkomsttagare. Samtidigt föreslås en rad andra skärpningar såsom avskaffade reavinstuppskov, avskaffat grund- och sparavdrag för kapitalinkomster, beskattning av pensionssparande, avskaffade möjligheter att kvitta korta reaförluster till 100 % mot lägre beskattade reavinster. Den föreslagna lägre beskattningen av ränteinkomster för fysiska personer innebär inte någon lättnad på aggregerad nivå eftersom hushållens skulder överstiger deras monetära tillgångar med ca 200 miljarder kr (IBU s. 109).

RINK har haft som målsättning att beskattningen av kapitalinkomster skall bli likvärdig med beskattningen av arbetsinkomster. Därmed avses att den reala avkastningen av kapital skall träffas av (ungefär) samma skatt som arbetsinkomster.

RINK synes mena att arbetsinkomster närmast kan liknas vid real avkastning. Detta är riktigt såtillvida att lönerna frånsett reallöneutveckling p g a produktivitetstillväxt i stort sett följer inflationen och att beskattning sker varje år i det penningvärde som gäller då lönen betalas ut. Man kan dock ifrågasätta om hela lönen bör betraktas som en real inkomst. Skälen härtill är följande. Den dominerande kostnaden för utbildning i Sverige är avstådd arbetsinkomst. Förhållandet kan uttryckas så att den arbetsinsats, som den studerande lägger ned på sin utbildning representerar ett värde eller en inkomst. Med en konsekvent inkomstbeskattning skulle i princip en sådan inkomst beskattas. Om alltså arbetsinsatsen under utbildning ses som en inkomst men beskattning ändock ej sker är detta samma sak som att beskattning sker men att avdrag samtidigt ges för motsvarande investering (utbildningen) genom s k tyst kvittning. När investeringen sedan utnyttjas, d v s lämnar avkastning i form av högre lön, sker beskattning. På så sätt kan det sägas att sparande i form av utbildning och därmed även löner i viss utsträckning beskattas enligt principen för enkelbeskattning vid utnyttjande, d v s utgiftsskattebehandling, varför det av likformighetsskäl inte skulle vara nödvändigt att beskatta real kapitalavkastning med samma skattesats som arbetsinkomster.

Ett annat skäl mot beskattning av kapitalinkomster är följande: All inkomstbeskattning innebär att sparandet dubbelbeskattas, d v s såväl den sparade inkomsten som dess avkastning beskattas. Detta kan illustreras med att värdet av en tillgång utgörs av nuvärdet av dess framtida avkastning. Eftersom den sparade inkomsten redan beskattats innebär således beskattning även av framtida avkastning att samma sparande beskattas två gånger, d v s dubbelbeskattning, medan konsumerad inkomst beskattas en gång, vilket innebär en klar diskriminering av sparandet. Förhållandet kan även uttryckas på följande sätt. För spararen är räntan hans ersättning för att han senarelägger konsumtion. För att hans senarelagda konsumtion, diskonterad till nuvärde, skall bli likvärdig med omedelbar konsumtion skall räntan på hans sparande ej beskattas, eljest sker dubbelbeskattning. För den som lånar till konsumtion är räntan en kostnad för tidigarelagd konsumtion och inte en

kostnad för förvärvandet av någon skattepliktig intäkt. Räntan bör därför inte vara avdragsgill.

Ytterligare ett skäl mot beskattning av kapitalinkomster är att spararna, om de beskattas, höjer sina avkastningsanspråk i motsvarande mån. På grund av de höjda avkastningskraven minskar sparandet och således även investeringarna varigenom även lönerna sjunker. Kapitalinkomstbeskattningen övervältras sålunda så småningom på löntagarna så att de också förlorar på beskattningen. URF har diskuterat denna aspekt på kapitalinkomstbeskattningen och kommit fram till att den äger sin giltighet i en *sluten* ekonomi, d v s i ett land utan utländsk ägande och där alltså investeringarna helt och hållet måste finansieras med inhemskt sparande. URF synes anse att den föreslagna skatteformen innebär ett internationellt sett högt skatteuttag på sparande, särskilt på aktiebolagens vinster (bolagsskatt + ägarskatt). Kommittén anser dock att man i en liten *öppen* ekonomi, som den svenska, med fria kapitalrörelser över gränserna måste skilja på beskattningen av kapital eller investeringar som *används* i Sverige och beskattningen av svenskt kapital*ägande*, vilken inte drabbar utländska ägare. En beskattning på internationell nivå, eller något under denna nivå enligt URF:s förslag, på kapital som används i Sverige (bolagsskatten) skulle enligt URF inte menligt påverka storleken av investeringarna i Sverige och således inte heller lönenivån, medan utrymmet för en högre svensk ägarbeskattning är betydligt större. Beskattningen av svenska ägare skulle alltså enligt URF drabba endast dessa. (URF I ss 175—177, 179—182, 214).

URF:s slutsats går alltså ut på att så länge den svenska bolagsbeskattningen ligger på eller något under internationell nivå kan vi ta ut högre skatt på svenska kapitalägare och ändå behålla investeringar och lönenivå i landet. Slutsatsen förefaller dock något verklighetsfrämmande eftersom den torde förutsätta att allt kapital kan ägas av utlänningar, t ex att alla begränsningar i utlänningars aktieäggande skulle tas bort. I detta sammanhang synes också URF ha glömt bort de mindre företagen där det knappast är realistiskt att räkna med att det utländska ägandet kan ökas utan några begränsningar. Vidare kan frågan ställas hur utländska placerare skulle reagera om ägandet till företagskapital i Sverige trendmässigt skulle flytta utomlands. Vid sådant förhållande kan det befaras att placerarna skulle öka sina anspråk på avkastning på investeringar i Sverige med de negativa konsekvenser som tidigare nämnts. Man kan också ställa frågan om det är ett nationellt intresse att ägandet i företagen i ökande grad utövas från utlandet. Om detta säger URF endast (s. 180) att "saken kan dock komma i ett annat läge om man har ambitioner att upprätthålla ett svenskt aktieäggande och ett tillräckligt inhemskt sparande". Min inställning till den nyss diskuterade frågan är sammanfattningsvis att URF:s slutsats att den svenska ägarbeskattningen saknar betydelse för investeringarna och lönenivån i Sverige troligen inte är riktig samt att det borde vara ett svenskt intresse att ägandet inte av enbart skatteskal flyttar utomlands.

En annan aspekt på svenskt kontra utländskt aktieäggande, som också nämns av

URF, är att om skatteuttaget på investeringar (d v s skatt på utdelningar och kapitalvinster) är högre än skatteuttaget på andra tillgångar, t ex bostäder och räntebärande placeringar, kommer svenska sparare på lång sikt att tendera att föredra sparande i bostäder och räntebärande tillgångar. Det är alltså inte endast den allmänna nivån på sparandebeskattningen utan även den interna skattestrukturen som har betydelse. Kommittéernas förslag, som ju innebär att skatteuttaget på aktieinvesteringar skall vara högre än för annat sparande, medför således att det svenska aktieägandet kan komma att minska även av denna anledning. Om utländska skattesystem, vilket ofta är fallet, beskattar aktieplaceringar lindrigare än t ex räntebärande tillgångar kan utländska placerare tränga ut svenskarna från aktiemarknaden eftersom de är villiga att betala ett högre pris än svenska placerare.

Skattesatsen för kapitalinkomster

Såväl RINK som URF har av en rad olika skäl stannat för att 30 % är en lämplig skattesats för kapitalinkomster. Viktiga skäl är dels att kommunalskatten ligger på ungefär denna nivå, varigenom avdragsrätten (skattereduktionen) för "normala" ränteutgifter för eget hem kommer att motsvara inkomstskatten för de allra flesta löntagare men en avdragsbegränsning för höginkomsttagarna, dels att skattesatsen i ett internationellt perspektiv framstår som lämplig för företagen. Kommittéerna anser det också lämpligt att skattesatsen är densamma för bolag och fysiska personers kapitalinkomster.

RINK betonar att 30 % visserligen kan framstå som en låg skattesats på kapitalinkomster men eftersom den appliceras på nominella kapitalinkomster motsvarar den väl den högsta skattesatsen för arbetsinkomster. RINK nämner som exempel att om inflationen uppgår till 4 % och räntan är 7 % motsvarar en skatt om 30 % av den nominella räntan 70 % av den reala räntan (2,1 % av 3 %). RINK har alltså valt en förhållandevis låg skattesats för kapitalinkomster för att på ett schablonmässigt sätt beakta inflationens inverkan på skattebasen. Att denna schablon är mycket grov visar sig redan i dag när inflationen beräknas vara ca 7 % och en vanlig bankränta på medel som står inne en hel månad är 9 % (IBU s. 98). Realräntan blir då 2 % medan skatten blir 2,7 % (30 % av 9 %), d v s ett skatteuttag på 135 % av den reala avkastningen.

Som jämförelsenorm anger RINK att skatteuttaget för arbetsinkomster, inkl uttag av den del av socialavgifterna som är skatt eller den s k grundavgiften (ca 22 %), enligt förslaget blir 43,5 % eller 59,8 % vid den genomsnittliga kommunalskatten på 30,8 %, RINK I s 69. De relevanta skattesatserna torde i stället med de av RINK angivna förutsättningarna vara 39 % resp 53 % vilket framgår av de två första kolumnerna i nedanstående tabell.

Marginell bruttolön inkl. avgifter (I)	137,4	137,4	137,4
Egentliga avgifter	14,9	14,9	—
Marginell bruttolön exkl. egentliga avgifter (II)	122,5	122,5	137,4
Grundavgift (skatt)	22,5	22,5	37,4
Marginell bruttolön exkl. avgifter (III)	100	100	100
Inkomstskatt	30,8	50,8	50,8
Total marginals-katt	53,5	73,3	88,2
Total marginals-katt i % av bruttolön (I)	39 %	53 %	64 %

RINK har räknat den totala skatten på löner i % av bruttolön II men detta synes inte vara riktigt eftersom de "egentliga" avgifterna inte är någon skatt utan, i enlighet med RINK:s egna beräkningar, kommer löntagarna tillgodo i form av sjukpenning, pension m m i relation till storleken av tillgodoräknade avgifter. (I den tredje kolumnen har som jämförelse beräknats marginals-kattens andel av bruttolönen om socialavgifterna i sin helhet räknas som skatt, vilket kan anses vara fallet för personer med löner överstigande 7,5 basbelopp, eftersom överskjutande del inte är förmånsgrundande i socialförsäkringssystemet.) Den genomsnittliga skatten för löntagare blir till stor del betydligt lägre än den i tabellen angivna dels p g a grundavdraget, 12 000 kr, och schablonavdraget, 1 000 kr, dels p g a att en stor del av höginkomsttagarnas inkomster kommer att beskattas med den lägre skattesatsen.

Om mina beräkningar är riktiga och om man bortser från den egentliga marginals-katten på de allra högsta lönerna skulle en relevant norm för kapitalinkomstskatten kunna bli 60 % av den reala räntan vilket med RINK:s "norm" för en "lagom" inflation, 4 %, och en realränta på 3 % leder till en skattesats på den nominella räntan på c:a 25 %.

Eftersom skatten på kapitalinkomster föreslås utgå dels proportionellt, dels utan åtnjutande av grundavdrag eller schablonavdrag (sparavdrag) kan man ifrågasätta "rättvisan" i att välja den allra högsta marginals-katten för löntagare som norm för skattesatsen för kapitalinkomster. Om genomsnittlig skatt för höginkomsttagare läggs till grund för valet av skattesats skulle man med de av RINK angivna förutsättningarna och med målet om en likformig beskattning av kapital- och löneinkomster kunna välja en skattesats på kapitalinkomster på c:a 20 % motsvarande 50 % av den reala räntan (20 % av 7 % = 1,4 % = c:a hälften av realräntan på 3 %). Här kan nämnas att IBU föreslagit 50 % skatt på real avkastning.

URF (URF I s 213) har som norm för skattesatsen för aktiebolag angivit att den bör motsvara uttaget av arbetsgivaravgifter, vilka vid full skatteandel motsvarar en skattesats på c:a 27 % (37,47 av 137,47 = 27,3 %), varvid en avvikelse på tre procentenheter är acceptabel. I nästa led, anför URF, upprätthålles neutraliteten i stort sett genom att arbetsinkomster för flertalet skattskyldiga beskattas med samma skattesats som utdelningar och kapitalvinster.

Mot URF:s resonemang i angivna delar kan följande invändningar göras. (1) Arbetsgivaravgifterna är endast till en del en egentlig skatt. Denna del, grundavgiften, har av RINK beräknats till c:a 22,5 %. Detta motsvarar en skattesats på c:a 18 % (22,5/122,5) eller c:a 16 % om grundavgiften uttrycks som andel av bruttolönen före hela arbetsgivaravgiften (22,5/137,4). För egen del kan jag inte finna annat än att den relevanta normen i angivna hänseende är skattedelen av arbetsgivaravgifterna vilket, med den av URF använda jämförelsen, skulle medföra en lämplig skattesats för aktiebolag på c:a 20 %. (2) Eftersom arbetsinkomster kan sägas vara reellt beskattade enligt diskussionen i föregående avsnitt och skatten på kapitalinkomster är nominellt beräknad är det inte heller riktigt att, såsom URF, göra gällande att en beskattning i två led av bolagens vinster (bolagsskatt + ägarskatt) skapar neutralitet gentemot löntagarna (socialavgifter + inkomstskatt). En dubbelbeskattning av bolagens vinster leder till en total skatt på 51 % av en nominellt beräknad vinst (0,3 + 0,3 av 0,7) motsvarande en skatt på 119 % av den reala avkastningen om man använder RINK:s exempel med 7 % ränta (avkastning) och 4 % inflation. (Med hänsyn till bl a bolagens fonderingsmöjligheter är emellertid den effektiva skattesatsen lägre än 51 %. RINK har beräknat den till c:a 45 %, RINK I s 71. Denna skattesats motsvarar en skatt på 105 % av den reala avkastningen i nyss nämnda exempel.)

Skärpt dubbelbeskattning av bolagsvinster

Genom att underlaget för den av URF föreslagna K-SURVEN beräknas på beskattat eget kapital vid årets utgång, varvid dock själva avsättningen till K-SURVEN ej räknas som skuld, kommer den effektiva skattesatsen på kvarhållna vinstmedel i aktiebolagen att bli c:a 23 %. På grund av att kvarhållen vinst därigenom beskattas lägre än utdelad vinst har URF övervägt (men ej föreslagit) en högre skattesats för kvarhållen vinst och en lägre för utdelad vinst (URF I s 213). Med hänsyn till att bolagsskattesatsen skall vara internationellt konkurrenskraftig och gälla även för reavinster anser URF emellertid att den ej väsentligt bör överstiga 30 % och att interna likformighetsskäl talar mot en skattesats under 27 % (arbetsgivaravgiftsuttaget). Mot denna bakgrund föreslår URF att såväl rätten till avdrag för utdelning på nyemitterat aktiekapital (Annellavdrag) som icke börsnoterade aktiebolags begränsade rätt till avdrag för utdelning skall avskaffas.

Förhållandet mellan bolagsskattesats och arbetsgivaravgiftsuttag har kommenterats i föregående avsnitt. Beträffande URF:s påstående om behovet av en högre skattesats för kvarhållen vinst kan sägas att det inte är helt korrekt eftersom K-SURVEN endast är en skattecredit som förefaller till betalning vid utdelning, d v s vid senare utdelning minskar tillgångarna och således även K-SURV-underlaget. K-SURVEN är inte heller en ren "subventionering" av eget kapital eftersom användning av K-SURVEN utesluter användning av L-SURVEN, d v s alternativ-

kostnaden för att använda K-SURVEN är uteblivet utnyttjande av L-SURVEN. Vidare beskattas kvarhållen vinst indirekt genom reavinstbeskattningen när aktieägarna säljer sina aktier. Effekterna av denna indirekta eller ovan angivna senare beskattning visas genom följande *exempel*.

	<i>Behållen vinst</i>	<i>Utdelad vinst</i>	<i>Senare utdelad vinst</i>
Årets vinst	100	100	23
K-SURV	23	—	—
Bolagsskatt	23	30	7
Vinst efter skatt	54	70	16
Utdelning	—	70	54 + 16
Skatt på utdelning	—	21	21
Reavinst	70	—	—
Skatt på reavinst	21	—	—
Aktieägarens netto	49	49	49

Underlaget för K-SURV (om vinsten behålles i bolaget) är årets vinst, 100,./ . beräknad skatt på årets vinst, 23, d v s 77. Den beskattningsbara vinsten blir då $100./ .23 = 77$ och skatten härpå 23. En "förståndig" köpare av aktierna antas vilja betala 100 % av beskattat kapital och, med hänsyn till den latent skatteskulden om 30 % i bolaget, 70 % av obeskattade reserver, d v s 100 % av $54 + 70$ % av $23 = 70$, vilket belopp blir aktieägarens reavinst. Efter skatt på reavinsten får han behålla 49 (första kolumnen) av vinsten på 100, d v s skatten på kvarhållen vinst blir 51, eller densamma som för utdelad vinst (andra kolumnen). I tredje kolumnen visas effekterna av att vinsten på 100 delas ut senare. I detta fall måste K-SURVEN på 23 lösas upp vilket leder till en skatt på 7. Utdelning kan då ske av den tidigare beskattade vinsten på 54 och den senare framtagna vinsten på 23 vilken efter skatt uppgår till 16. Utdelningen blir även i detta fall 70 varefter aktieägaren efter skatt får behålla 49. I exemplet har bortsetts från effekterna av att bolaget, genom avsättning till K-SURV, kan förränta ett obeskattat kapital, vilket leder till en lägre slutlig effektiv beskattning av kvarhållen vinst hos aktieägaren. Om emellertid aktier behålls ganska kort tid av ägaren blir dessa effekter små. Den genom fonderingen delvis senarebelagda beskattningen skall också diskonteras till nuvärde, d v s till det år vinsten i bolaget uppstod, för att jämförelsen mellan omedelbart utdelad och kvarhållen vinst skall bli relevant. (Om vinstmedel hålls kvar i stället för att utdelning sker får ju aktieägaren mindre pengar att förränta.) Som nämndes i föregående avsnitt har RINK beräknat den totala effektiva skattesatsen på kvarhållen vinst till c:a 45 %.

Vad jag vill visa med exemplet ovan är att skillnaderna i total effektiv beskattning (d v s hos både bolag och ägare) mellan utdelad och kvarhållen vinst inte är så

stora att de motiverar ett totalt avskaffande av Annullavdragen och den begränsade rätten till avdrag för utdelning från icke börsnoterade aktiebolag, i vart fall inte för aktiebolag vars aktier omsätts förhållandevis regelbundet.

Ett syfte med den stora skattereformen är att öka neutraliteten i olika hänseenden, bl a mellan olika finansieringsformer. Bl a genom att Annullavdragen avskaffas kommer skillnaderna mellan lånat och eget kapital att öka varigenom eget kapital kommer att diskrimineras i förhållande till lånat kapital. Detta beror dels på den avskaffade avdragsrätten, dels på att även långa reavinster kommer att beskattas på samma sätt som räntor medan räntebeskattningen i systematiskt hänseende blir densamma som i dag. Följande *exempel* får illustrera angivna förhållanden. Det förutsätts att långgivaren resp aktieägaren i dag har 60 % marginalskatt, att 100 tillskjuts som lån eller nyemission, att avkastningen i bolaget är 10 %, att låneräntan är 10 %, att utdelningen är 3 %, att bolaget i nyemissionsfallet utan skattebelastning kan fondera all vinst som ej åtgår till utdelning, att aktieägaren säljer aktierna efter det att han fått utdelning år 2, varvid köparen idag betalar 50 % av obeskattade reserver och efter reformen betalar 70 % av sådana reserver. (Köparen behöver efter reformen beakta en latent skatteskuld på 30 % i obeskattade reserver medan han i dag antas beräkna skatteskulden till 50 %). Det förutsättes vi-

	<i>Lån</i>		<i>Nyemission</i>	
	<i>År 1</i>	<i>År 2</i>	<i>År 1</i>	<i>År 2</i>
Ränta	10	10	—	—
Utdelning	—	—	3	3
Bolagsskatt nu	—	—	—	—
reform	—	—	1,3	1,3
Fondering nu	—	—	7	7
reform	—	—	5,7	5,7
Långgivarskatt nu	6	6	—	—
reform	3	3	—	—
Långgivarnetto nu	4	4	—	—
reform	7	7	—	—
Utdelningsskatt nu	—	—	1,8	1,8
reform	—	—	0,9	0,9
Reavinst nu	—	—	—	7
reform	—	—	—	8
Reavinstskatt nu	—	—	—	1,7
reform	—	—	—	2,4
Aktieägarnetto nu	—	—	1,2	6,5
reform	—	—	2,1	7,7

dare att Annellavdraget ger bolaget fullt avdrag för utdelning, vilket, genom Annell-lagens konstruktion, kan vara ett riktigt antagande på medellång sikt.

Som visas i tabellen ökar skattebelastningen i bolaget i nyemissionsfallet genom att Annellavdraget avskaffas. Skatten har beräknats till 1,3 motsvarande 30 % av 4,3, som antas vara den vinst bolaget behöver redovisa för att efter skatt kunna dela ut 3. Av reavinsten på i dag 7 (50 % av 7 + 7) blir skatten 1,7 (= 60 % av 40 % av 7) medan reavinsten efter reformen blir 8 (70 % av 5,7 + 5,7) varpå skatten blir 2,4 (30 %). I exemplet har, för enkelhets skull, bortsetts från ränteeffekter, d v s bolagets avkastning på fonderade medel och långgivarens resp aktieägarns ränta på de medel de erhåller från bolaget. Vidare har bortsetts från bolagets ökade möjligheter till K-SURV-avsättning p g a nyemission efter reformen. Å andra sidan har antagits att all ej utdelad vinst kan fonderas i bolaget utan skattebelastning. Långgivaren får i dag under två år ett netto efter skatt på 8 (= 4 + 4) medan aktieägarens netto under två år efter skatt uppgår till 7,7 (= 1,2 + 6,5). Efter reformen får långgivaren resp aktieägaren netto ut 14 (= 7 + 7) resp 9,8 (= 2,1 + 2,1 + 8./ . 2,4). Motsvarande beräkningar har gjorts även för långgivare och aktieägare med en marginals katt i dag på 50 %, 40 % och 30 %. Slutresultatet redovisas i följande *tabell*.

Långgivare

Marginals katt i dag	60 %	50 %	40 %	30 %
Netto i dag	8	10	12	14
Netto efter reform	14	14	14	14
Förändring i %	+ 75	+ 40	+ 17	0

Aktieägare

Marginals katt i dag	60 %	50 %	40 %	30 %
Netto i dag	7,7	8,6	9,5	10,4
Netto efter reform	9,8	9,8	9,8	9,8
Förändring i %	+ 27	+ 14	+ 3	—6

Av tabellen framgår att skillnaden i nettoavkastning mellan långgivaren och aktieägaren *ökar* efter reformen, d v s dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster blir effektivare än vad den är idag om kommittéernas förslag genomförs, vilket beror på Annellavdragets avskaffande och att den lägre beskattningen av reavinster på aktier som innehafts mer än två år upphävs.

Enligt tabellen skulle såväl långgivare som aktieägare med i dag mer än 30 % marginals katt få ett bättre utbyte av sitt sparande efter reformen. Här om kan sä-

gas att långgivaren i dag i regel torde vara skattefri (livförsäkringsbolag o d) medan aktieägaren i dag p g a olika möjligheter till skatteanpassning (t ex full kvittningsrätt för utdelningar mot ränteutgifter, schablonavdrag) ofta har en effektiv skattesats understigande 30 %. Detta betyder att såväl långgivare som aktieägare förlorar på reformen vilket också RINK:s beräkningar av det ekonomiska utfallet visar. Syftet med ovanstående exempel är inte heller att visa vad olika finansiärer i dag faktiskt får ut av sitt sparande utan att, på ett visserligen mycket förenklat sätt, visa den systematiska diskrimineringen av eget kapital i förhållande till lånat kapital vilken skulle öka med kommittéernas förslag.

URF har beräknat reala kapitalkostnader för olika sorters investeringar i aktiebolag och för olika finansieringsformer vid en inflation om 0 %, 4 % och 8 % och ett reall avkastningskrav på 3 %. (URF 1 s 298 of). URF har därvid bl a funnit att dess förslag absolut sett skulle öka kapitalkostnaderna såväl för lån som för nyemission. (Kostnaderna för lån är betydligt lägre än kostnaderna för nyemission, särskilt vid en inte obetydlig inflation). Absolut sett skulle även skillnaderna i kapitalkostnad mellan lån och nyemission öka med de nya skattereglerna. Genom att kostnaderna för lån (vid 4 och 8 % inflation) procentuellt sett skulle öka något mera än motsvarande ökning för nyemissionsalternativet skulle den relativa skillnaden mellan lån och nyemission minska, d v s minskad skattediskriminering av aktiekapital i förhållande till lånat kapital. URF har vid dessa beräkningar emellertid beaktat endast bolagsskatten och inte finansiärernas beskattning (långgivare resp aktieägare), varför de inte motsäger den ovan framförda slutsatsen att skatteförslaget innebär en relativt sett ökad diskriminering av aktiekapital i förhållande till lånat kapital, när beskattningen av svenska finansiärer beaktats.

I exemplet ovan ingick effekterna av att den nuvarande lägre beskattningen av reavinster på aktier innehavda mer än två år avskaffas. I följande exempel beaktas effekterna endast av sänkta skattesatser och Annellavdragets avskaffande. I exemplet visas vilket reall avkastningskrav som ställs på ett aktiebolag om en svensk finansiär med i dag 60 % marginalskatt önskar 1 % real avkastning efter skatt. Bolagsskatten antas i dag vara 50 %. Inflationen antas vara 5 %. För att långgivaren i dag skall få en real ränta på 1 % efter skatt krävs en bruttovinst på 15 %, d v s en realränta på 10 %. Med 30 % marginalskatt kan långgivaren sänka sitt anspråk till 8,6 %, d v s en realränta på 3,6 %. Aktieägaren vill också ha 15 % nominell "ränta" för att få behålla en real utdelning på 1 % efter skatt. För att kunna lämna en sådan utdelning måste bolaget förränta kapitalet till 20 % (= 10 % avdragsgill utdelning, Annellavdrag, + 5 % ej avdragsgill utdelning + 5 % i bolagsskatt), d v s en real avkastning på 15 %. Med URF:s förslag försvinner Annellavdraget men avkastningskravet sänks till 12,3 % (reall 7,3 %) vilket efter bolagsskatt på 30 % medger en utdelning på 8,6 % eller 6 % efter skatt på utdelningen. Resultatet av beräkningarna visas i följande *tabell*.

	<i>Nuläge</i>	<i>Efter reform</i>
Realt förräntningskrav		
lån	10	3,6
nyemission	15	7,3 (5,9)
absolut skillnad, i %-enheter	5	3,7 (2,3)
relativ skillnad, i % av lån	50	102 (64)

Av tabellen framgår att skattereformen, vid angivna förutsättningar, sänker avkastningsanspråken. Den absoluta skillnaden i avkastningsanspråk för lånat kapital och aktiekapital sjunker också. Däremot ökar den *relativa* skillnaden vilket kan sägas öka den skattemässiga diskrimineringen av eget kapital. Detta gäller även om man, såsom URF har gjort, på ökad möjlighet till K-SURV-avsättning vid nyemission beräknar den effektiva bolagsskattesatsen för nyemitterat kapital till 21 %. Dessa beräkningar redovisas i andra kolumnen inom parentes. Även för det nu givna exemplet gäller den reservationen att det inte avser att visa vad olika finansierare i verkligheten får ut netto av sitt sparande. I detta hänseende är exemplet illa valt med hänsyn till att skattereformen totalt sett minskar sparandets nettoavkastning vid oförändrad bruttoavkastning. Det är egentligen ganska meningslöst att härvid räkna med effektiva marginalskatter i dag på 60 %, åtminstone för positiva nominellt beräknade och fullbeskattade kapitalinkomster.

Undantag från konsekvent inkomstbeskattning

URF och, i än högre grad, RINK har haft som målsättning att så långt det är praktiskt genomförbart (eller önskvärt) utforma förslag om en konsekvent inkomstbeskattning av kapital. I systematiskt hänseende innebär förslaget vissa framsteg i detta hänseende. I detta och några följande avsnitt skall diskuteras hur RINK:s och URF:s förslag i några olika avseenden förhåller sig till inkomstskattens "klassiska" problem, som de beskrivits ovan i avsnittet om nominell inkomstbeskattning.

En konsekvent inkomstbeskattning kräver i princip att endast reala kapitalinkomster (och -kostnader) beaktas. RINK och URF har av olika skäl emellertid valt att avvisa en real inkomstbeskattning och föreslår i stället en förhållandevis låg formell skattesats, 30 %, för nominellt beräknade kapitalinkomster. På detta sätt beaktas inflationens inverkan på skattebasen genom en mycket grovt tillryggad schablon, som endast under vissa förhållanden resulterar i att reala kapitalinkomster beskattas med ungefär samma effektiva skattesats som arbetsinkomster. (Frågan har diskuterats i avsnittet ovan om skattesatsen för kapitalinkomster. Med den av RINK valda "normen", inflation 4 % och real ränta 3 %, krävs att realräntan

alltid uppgår till 3/4 av inflationen för att en skatt på 30 % av de nominella räntan skall motsvara 70 % av den reala räntan, d v s stigande realränta vid ökad inflation och sjunkande realränta vid minskad inflation.) RINK uttrycker också oro för att den valda skattesatsen är för hög (RINK I s 124—127) och föreslår därför en lägre skattesats för pensions- och allemanssparande, i vart fall övergångsvis, vilket är ytterligare ett undantag från en konsekvent inkomstbeskattning. Härigenom har RINK lyckats framställa en beskattning av pensionssparandet, som väntas inbringa c:a 8 mdr kr årligen, som en sparstimulerande åtgärd.

Med den av RINK valda inkomstdefinitionen krävs i princip att värdeökningar beskattas löpande allteftersom de uppkommer, liksom värdeminskningar bör få dras av. I annat fall uppkommer i systematiskt hänseende omotiverade skillnader vid beskattningen av olika sorters avkastning. Eftersom en sådan löpande beskattning i praktiken är omöjlig föreslår RINK att det s k realisationskriteriet bibehålls. För att komma till rätta med en del av de problem som ett bibehållet realisationskriterium förorsakar har RINK föreslagit en rad åtgärder såsom ränteavdragstak, räntekorrektion, begränsad avdragsrätt för reaförluster, portföljmetod för noterade värdepapper, lägre reavinstbeskattning i vissa fall, specialbestämmelser om beskattningsspunkt. Dessa åtgärder, som emellertid skapar problem i andra hänseenden, skall diskuteras i kommande avsnitt.

Ett annat av inkomstskattens problem är de praktiskt betingade svårigheterna att, förutom inflations- och realisationsproblematiken, beräkna den faktiska kapitalinkomstens storlek i vissa fall. Jag avser då avkastningen på privatbostäder och kapitalvaror varvid kommittéerna föreslår ytterligare undantag från en konsekvent inkomstbeskattning. Även dessa frågor skall diskuteras i kommande avsnitt.

En annan av inkomstskattens svårigheter är att skilja mellan konsumtionslåneräntor och andra räntekostnader. Det tidigare nämnda ränteavdragstaket är avsett att i någon mån hindra avdrag för konsumtionslåneräntor.

Även det faktum att kapitalinkomstbeskattningen till skillnad från övrig inkomstbeskattning föreslås bli proportionell och utan grundavdrag kan ses som ett undantag från en konsekvent inkomstbeskattning som i övrigt är progressiv.

På företagsbeskattningens område föreslås en rad undantag från en konsekvent inkomstbeskattning. Även här föreslås nominell, och inte real, inkomstbeskattning liksom ett bibehållet realisationskriterium. Med en konsekvent inkomstbeskattning bör i princip ingen rätt till avdragsgill fondering finnas. En sådan fondering innebär ju en form av utgiftsbeskattning. Även om de nuvarande fonderingsmöjligheterna minskar med URF:s förslag innehåller det betydande möjligheter till fondering genom SURVEN och ersättningsfonderna. Även om det förhåller sig så, som URF anför, att livslängden på inventarier minskat genom den tekniska utvecklingen innebär de nuvarande avskrivningsreglerna, vilka föreslås bevarade, betydande möjligheter till överavskrivning, d v s fondering. Detsamma kan sägas om den föreslagna nuvärdeavskrivningen och de därtill knutna periodiseringsfon-

derna. Därtill kommer att omedelbart avdrag (= utgiftsskatt) även med URF:s förslag fortfarande kommer att ges för sådana investeringar där kostnaderna inte brukar aktiveras såsom forskning, produktutveckling, marknadsföring och personalutbildning. Även några företagsbeskattningsfrågor skall diskuteras mera utförligt i senare avsnitt.

Ränteavdragstaket

Som RINK anför finns det inte någon teoretiskt och praktiskt möjlig metod att på ett riktigt sätt skilja mellan lån för olika ändamål. Vidare innebär avdragsrätt för räntor att tillgångar, vars avkastning kan senareläggas, kan inköpas med lånade medel varvid ränteutgifterna kan kvittas mot annan avkastning varigenom den skattskyldige erhåller uppskov med beskattningen eller en räntefri skattecredit. Av bl a dessa skäl föreslår RINK införandet av ett s k ränteavdragstak, vilket innebär att ränteavdrag medges med högst 100 000 kr per år och person för vuxna och 10 000 kr för barn. Avdraget ges i första hand mot kapitalinkomster och i andra hand i form av en skattereduktion med 30 % av underskottet i inkomstslaget kapital. Ränteavdragstaket avses gälla endast för fysiska personer. Det skall ej gälla för ränteutgifter i näringsverksamhet.

Mot ränteavdragstaket kan följande invändningar göras.

Enligt RINK:s egna beräkningar skulle endast c:a 1 % av de skattskyldiga, vid oförändrat beteende, beröras av ränteavdragstaket. Det är alltså i det närmaste ett slag i luften när det mera allmänt gäller att hindra avdrag för räntor på konsumtionslån.

Samtidigt har ränteavdragstaket allvarliga systematiska brister eftersom det hindrar avdrag för direkta kostnader för förvärv av skattepliktiga intäkter. Genom taket sätts ett "idiotstopp" för normal belåning av t ex större värdepappersportföljer och hindras en rationell kapitalförvaltning där upplåning av varierande grad ju ingår som ett naturligt inslag. Detsamma gäller för t ex personer med mindre aktieportföljer som p g a en belånad villa ligger nära avdragstaket. Genom att avdragstaket bestämts till ett fixerat belopp minskar det i värde för varje år p g a inflationen varigenom dess faktiska betydelse ökar.

En (konstlad) utväg för berörda skattskyldiga, som förutses av kommittén, RINK II s 150, är att överföra kapitalförvaltning till aktiebolag, som fullt ut får avdrag för räntekostnader. Överföringen leder emellertid till att kapitalavkastningen beskattas dels hos bolaget, dels hos ägaren antingen som utdelning eller som reavinst när han säljer aktier i förvaltningsbolaget. Detta gäller dock inte aktieutdelningar, som utan beskattning i förvaltningsbolaget kan vidareutdelas till dess ägare men all annan avkastning, såsom reavinster och ränteinkomster, utsätts för en omotiverad kedjebeskattnings. Ett nära till hands liggande motdrag från de

skattskyldigas sida blir då att försöka parera beskattningen i förvaltningsbolaget genom att låta det med lånade medel placera i tillgångar vars avkastning kan senareläggas, vilket dock i viss mån försvåras av att beskattning av juridiska personer föreslås ske enligt bokföringsmässiga grunder. Effekten härav blir att realiserad avkastning i förvaltningsbolaget kan kvittas mot ränteutgifter varigenom bolaget vinner uppskov med beskattningen. Det går dock inte att helt undvika kedjebeskattnings. (I detta avsnitt har jag utgått från att det i ett senare avsnitt nämnda förslaget om extrabeskattnings av utdelning och reavinst på aktier i fåmansföretag inte avses gälla rena förvaltningsbolag.)

RINK har uppgivit, RINK II s 150, att URF:s förslag innebär att reaförluster på aktier inom näringsverksamhet, d v s även kapitalförvaltning i aktiebolag, kommer att vara fullt avdragsgilla samt att även förvaltande bolag kan få avdrag för avsättning till SURV.

En överföring av kapitalförvaltning till ett förvaltningsbolag skulle därför, enligt RINK, medföra fördelar som skulle uppväga att bolagets inkomster dubbelbeskattas. URF har emellertid föreslagit att bl a förvaltningsföretag inte skall få rätt till SURV-avsättning, URF I, s 123 och 385. Beträffande begränsningar i rätten till avdrag för reaförluster har URF inte uttryckligen tagit ställning men uttalat bl a att en eventuell portföljmetod för fysiska personers noterade aktier bör gälla även för företagens innehav av kapitalplaceringsaktier och att inkomstberäkningen vid avyttring av anläggningstillgångar får anpassas till de regler som RINK föreslår, URF I s 253, 364. Det av RINK föreslagna ränteavdragstaket är därför strängare till sina verkningar än vad kommittén synes ha varit medveten om. En alternativ, eller kompletterande, åtgärd för de skattskyldiga blir därför att göra sina förvaltande bolag "rörelsedrivande", d v s låta dem bedriva handel med värdepapper. De skulle då komma i åtnjutande av K-SURV och full avdragsrätt för reaförluster. Hela portföljen behöver inte omsättas för att bolaget skall anses bedriva handel med värdepapper. Den kan därför innehålla större innehav för långsiktig värdestegring varvid den kommer i åtnjutande av realisationskriteriet (uppskjuten beskattning) och mindre, helt eller delvis belånade, innehav, som omsätts ofta. Priset för att i dag anses som rörelsedrivande är förlusten av möjligheten till lägre reavinstbeskattnings av långa innehav. Denna alternativkostnad försvinner med URF:s och RINK:s förslag eftersom skattesatsen är densamma för rea- och rörelsevinster. En annan alternativkostnad är den förlorade möjligheten till i bolaget skattefri vidareutdelning av mottagna aktieutdelningar, som ju gäller endast för förvaltningsbolag. Denna alternativkostnad minskar betydligt för större privatplaceringar eftersom mottagna utdelningar enligt RINK:s förslag (ränteavdragstaket) endast till 100 000 kr kan kvittas mot ränteutgifter. Å andra sidan kan ägaren till bolaget, om det anses bedriva handel med värdepapper, eventuellt drabbas av den av RINK föreslagna extrabeskattnings av reavinst på aktier i fåmansföretag.

Sammanfattningsvis anser jag att ränteavdragstaket, åtminstone med det för när-

varande valda beloppet, är tämligen verkningslöst när det gäller att stoppa avdrag för konsumtionslåneräntor samtidigt som det har allvarliga systematiska brister och uppmuntrar till skatteplanering.

En bättre (men ingalunda perfekt) systematisk lösning vore att medge full kvittning inom det nya inkomslaget kapital i vart fall av räntekostnader mot inkomster varvid eventuella underskott finge kvittas endast mot framtida överskott i samma inkomstslag i enlighet med vad RINK föreslår för förvärvskällor inom övriga inkomstslag. Kvittning av räntekostnader bör få ske även mot den föreslagna fastighetsskatten, som ju är en ersättning för skatt på schablonintäkten för egna hem och en hypotetisk kommande schablonintäkt för bostadsrätter med egna taxeringsvärden. Vid denna kvittning bör, i enlighet med de grunder varpå RINK:s förslag vilar, 30 % av en ränteutgift få kvittas mot fastighetsskatt.

Ett viktigt skäl för den begränsade avdragsrätten för räntor mot fr a tjänsteinkomster är bostadspolitiska skäl. Det kan emellertid ifrågasättas om belånade egnahemsägares situation bör tillåtas påverka systematiken i skattesystemet. En rimlig utgångspunkt är att åtminstone långsiktigt överväga en allmän sänkning av skattetrycket så att de allra flesta skattskyldiga kan finansiera sina boendekostnader utan komplicerade omvägar genom skatte- och bidragssystemen. En alternativ lösning vore en generell räntebidragslösning för belånade egnahemsägare, vilken kunde ges en ganska enkel utformning.

Med en kvittningsrätt med angivet innehåll skulle visserligen de skattskyldiga genom ränteavdrag kunna skjuta på beskattningen av kapitalinkomster. Den uppskjutna inkomsten skulle emellertid beskattas med samma skattesats som den vari ränteavdrag sker. Det blir alltså inte fråga om att, såsom sker i dag, göra avdrag i ett högt marginalsatteläge mot fullbeskattade inkomster varefter inkomster realiserar i ett lägre marginalsatteläge eller tas fram som endast delvis skattepliktig reavinster. Vidare skulle angivna kvittningsrätt kunna utjämna skillnaderna mellan realiserad och orealiserad inkomst. Även i det av RINK föreslagna systemet blir det de skattskyldiga som, genom valet av placeringsform och i vissa fall särskild skatteplanering, i stor utsträckning själva kan bestämma när inkomster skall realiserar och beskattas.

Reaförluster

Om reavinsten beskattas i ett inkomstskattesystem är det rimligt att avdrag ges för reaförluster. Eftersom de skattskyldiga i stor utsträckning själva kan välja tidpunkten för realisation har avdragsrätten för reaförluster begränsats till att avse kvittning endast mot reavinsten. I annat fall skulle de skattskyldiga kunna ”plocka russen ur kakan” genom att realisera förluster, med avdragsrätt, och skjuta på realisationen av vinster.

Av fr a vissa förenklingskäl föreslår RINK att denna etablerade princip för reaförluster skall avskaffas och att i stället dessa skall bli generellt avdragsgilla. Det blir då nödvändigt att på något annat sätt begränsa avdragsrätten. RINK föreslår att reaförluster skall bli avdragsgilla till 70 %. En sådan kvotering balanserar förmodligen av att kunna tidigarelägga avdraget i fem år, d v s en faktiskt symmetri uppnås om den skattskyldige realiserar värdeökningar fem år senare än värdeminskningar.

Genom RINK:s förslag om reaförluster uppnås vissa fördelar. Samtidigt innebär det ett allvarligt systemfel. I en någorlunda aktiv kapitalförvaltning är det naturligt att reaförluster uppstår ibland. Dessa är kostnader i verksamheten. Det förefaller inte rimligt att generellt vägra fullt avdrag för sådana kostnader när vinster beskattas fullt ut. RINK:s förslag bör därför kompletteras med en möjlighet att kvitta reaförluster i vart fall mot reavinster. (I princip bör reaförluster få dras av även mot annan realiserad avkastning på den egendom vartill förlusten är hänförlig.) Fullt avdrag mot reavinster innebär ju att den skattskyldige inte gör några vinster på att uppskjuta realisation av värdeökningar. Eftersom reavinster med RINK:s förslag beskattas med samma skattesats vari avdrag för förluster ges uppstår inte heller några skattevinster i detta hänseende. RINK:s förslag i denna del liksom i en del andra avseenden återspeglar en ganska allmän tendens i skattelagstiftningen att tillåta mycket komplicerade regler när det gäller att tillgodose fiskala intressen medan berättigade anspråk från de skattskyldiga i vissa fall anses skapa alltför krångliga regler.

I samma riktning som RINK:s förslag om ränteavdrag och reaförluster verkar kommitténs förslag att underskott i inkomstslaget kapital får kvittas, i form av skattereduktion, endast under underskottsåret mot skatten på andra inkomster, d v s underskottet får inte sparas till senare år om den möjliga skattereduktionen överstiger skatten på övriga inkomster för underskottsåret. Detta innebär ytterligare en systemfrämmande begränsning i rätten till avdrag för kostnader i inkomstslaget kapital.

Privatbostäder

När det gäller beskattningen av privatbostäder har RINK fjärrmat sig ganska långt från en konsekvent inkomstbeskattning.

Den löpande beskattningen av den genom boendet åtnjutna avkastningen av det i bostaden nedlagda kapitalet sker genom en real schablon, en fastighetsskatt på 1,5 % av taxeringsvärdet. Vid uthyrning av privatbostäder beskattas hela hyresintäkten medan avdrag för kostnader medges enligt vissa schabloner, för villor 20 % av hyran + 4 000 kr. Schablonavdraget är avsett att täcka även fastighetsskatten,

som ju i princip bör vara helt eller delvis avdragsgill vid uthyrning, beroende på uthyrningens omfattning.

De föreslagna reglerna för uthyrning förefaller vara ganska godtyckliga och behöver troligen göras mer detaljerade. Om t ex hyresgästen i en villa själv betalar vissa kostnader kommer de ej att räknas in i den hyra ägaren skall beskattas för medan de i annat fall skall beskattas till 80 %. Vidare kan fastighetsskatten i väsentlig mån avvika från schablonavdraget.

Olägenheterna av realisationsvinstbeskattningen kommer särskilt väl till synes när det gäller privatbostäder. Av bostadspolitiska skäl föreslår RINK ett skattetak vilket är utformat som ett schablonavdrag på 70 % av försäljningsintäkten för permanentbostäder och 40 % för övriga privatbostäder. (Uppskovslagen föreslås avskaffad.) Förslaget skapar emellertid ökade inläsnings effekter trots att syftet är det motsatta vilket skall belysas i det följande för permanentbostäder.

Avdragsschablonen på 70 % leder till att värdestegring över en viss nivå (143 % av inköpspriset) kommer att beskattas med 9 % (= 30 % av 100 % ./ 70 %). Den utgör därför ett starkt incitament att behålla bostaden för att komma i åtnjutande av den lägre beskattningen. Detta gäller även om bostaden ännu inte stigit så mycket i värde att schablonen är tillämplig. Varje byte av bostad leder till att ägaren måste påbörja en ny period med full beskattning av värdestegringen samtidigt som han förlorar möjligheten till lågbeskattad värdestegring på den avyttrade bostaden. Avdragsschablonen leder alltså till inläsnings effekter. Att dessa kan vara starka illustreras med följande *exempel*. En person köper en villa för 70 som han fem år senare säljer för 100 varvid han köper en ny villa för samma belopp. Denna villa behåller han i fem år och säljer den för 140. Han köper samtidigt en ny villa för 140, som han efter fem år säljer för 200. Denna person har ingen glädje av schablonregeln utan får för varje försäljning betala 30 % i skatt på hela reavinsten eller sammanlagt 39 (= 30 % av 30 + 40 + 60). Om skattebetalningarna för de två första reavinsterna beräknas till värdet det år då försäljningen av den tredje villan sker efter en räntesats om 10 % blir hans sammanlagda skattebelastning 60. Om han i stället bott kvar i samma villa under dessa femton år och inte bytt bostad flera gånger p g a t ex arbetsbyte och värdet av den första villan under tiden stigit till 200 hade hans skatt på reavinsten vid en försäljning efter femton års innehav blivit 18 (30 % av 30 % av 200), d v s mindre än en tredjedel av vad han faktiskt fått betala i skatt för sina bostadsförsäljningar.

Även om avdragsschablonen skapar inläsnings effekter är detta förhållande inte något skäl att inte införa den eftersom den också mildrar andra inläsnings effekter. Den gör det ju faktiskt lättare att fatta beslut om flyttning i de fall den är tillämplig. Om personen i föregående exempel behållit sin villa i 15 år är det ju lättare för honom att byta bostad om det kostar honom 18 i stället för 39 (30 % av 130). Den bästa lösningen på nämnda problem synes emellertid vara att helt underlåta reavinstbeskattning av privatbostäder, eventuellt efter en viss karenstid, t ex 1—3 år.

En sådan åtgärd kunde kompletteras med ett avskaffande av rätten till avdrag för underskott i inkomstslaget kapital mot överskott i andra inkomstslag eller, eventuellt, en höjning av fastighetsskatten.

Portföljmetoden

En del av RINK:s förslag, som tilldragit sig stort intresse, är den så kallade portföljmetoden för aktier m m.

Portföljmetoden omfattar marknadsnoterade aktier och andra aktierelaterade finansiella instrument, såsom interimbevis, konvertibla skuldebrev och optioner. Vidare omfattas onoterade instrument, t ex A-aktier, om andra instrument i samma bolag, t ex B-aktier, är noterade. För att ett instrument skall omfattas av portföljmetoden krävs att det innehas över ett årsskifte. Instrument som förvärvas och avyttras under samma år ingår alltså inte i portföljen utan reavinstberäkningen görs separat varvid en genomsnittsmetod liknande den som i dag gäller för äldre aktier skall tillämpas (alltså inte en post för post-metod).

Portföljmetoden är en genomsnittsmetod på portföljnivå. Av praktiska skäl sker emellertid inte proportioneringen av anskaffningskostnaden vid varje avyttring utan vid varje årsskifte fastställs en avdragskvot, som är kvoten mellan anskaffningsvärde och marknadsvärde på de instrument som finns i portföljen. Metoden beskrivs enklast med ett *exempel*.

En person, som inte tidigare är aktieägare, köper år 1 aktier för 80. Vid årsskiftet är marknadsvärdet 100. Avdragskvoten blir således 0,8. Under år 2 säljer han aktier för 10 och köper aktier för 18, vilka ligger kvar i portföljen, som vid kommande årsskifte har ett marknadsvärde på 120. Försäljningen på 10 resulterar i en vinst på 2 (= $10 \cdot 0,8$ av 10) varvid anskaffningskostnaderna för portföljen minskar med 8 (= $0,8$ av 10). Han har emellertid köpt aktier för 18 vilka ökar anskaffningskostnaderna med samma belopp. Anskaffningskostnaden för hela portföljen vid utgången av år 2 blir då 90 (= $80 \cdot 0,8 + 18$) och avdragskvoten för nästa år blir 0,75 ($90/120$).

På grund av att avdragskvoten fastställs vid årsskiften har portföljmetoden kompletterats med några spärregler.

Om portföljvärdet stiger skulle en strikt tillämpning av avdragskvoten kunna leda till negativt anskaffningsvärde. Detta har emellertid inte tillåtits. Ett exempel får illustrera: En portfölj, värd 100 vid föregående årsskifte, har en avdragskvot på 0,9. Aktier säljs för 120. Kvarvarande aktier är vid utgången av året värda 50. En tillämpning av avdragskvoten skulle ge ett avdrag på 108 och ett anskaffningsvärde på återstående aktier på $50 - 108 = -58$, d v s ett negativt värde. Enligt spärreglen ges avdrag med 90 varefter återstående anskaffningsvärde är 0, d v s avdragskvot 0. Vid en kommande avyttring kommer således hela köpeskillingen att beskattas som vinst.

Den andra spärregeln kan träda i kraft vid fallande kurser. Om utgående anskaffningsvärde, efter avdrag för årets försäljningar, överstiger portföljvärdet medges ytterligare avdrag med mellanskillnaden, dock ej med högre belopp än att sammanlagt avdrag högst motsvarar årets försäljningsintäkter. Om tex ingående portföljvärde och avdragskvot är 100 resp 0,9, årets försäljning är 30 och utgående portföljvärde 50 leder en tillämpning av den andra spärregeln till följande resultat. Försäljningen på 30 leder till ett avdrag på 27 (0,9 av 30). Återstående anskaffningsvärde är 63 ($= 90 / .27$) d v s högre än portföljvärdet på 50. Av mellanskillnaden på 13 får 3 dras av mot årets försäljning så att den ger varken över- eller underskott. Återstående anskaffningsvärde blir då 60 och avdragskvoten för nästa år 1,2 ($= 60/50$), vilket leder till att försäljningar under det kommande året resulterar i förlust om 20 % av försäljningssumman (omkostnadsavdragen får dock inte överstiga sammanlagt 60 enligt den första spärregeln).

Den tredje spärregeln träder i funktion om hela portföljen avyttras med slutlig förlust. Utgående anskaffningsvärde, d v s sådant anskaffningsvärde som ej tidigare kunnat dras av, får då dras av som en reaförlust, d v s till 70 %.

Portföljmetoden är en ganska genialisk och i grunden mycket enkel metod för beskattning av reavinster. Den har en mycket stor fördel, nämligen den att skatteeffekterna vid försäljning ur portföljen blir densamma oavsett vilket instrument som avyttras. Därmed störs inte valet av försäljningsobjekt av skatteöverväganden utan den skattskyldige kan avveckla det innehav som han tror har sämst framtida bruttoavkastning. Dessutom underlättar den, i normalfallet, reavinstberäkningar genom den fortlöpande uppdateringen av anskaffningskostnader.

Portföljmetoden är dock inte komplikationsfri. I det följande skall några av dess problem diskuteras.

Om taxeringsnämnden har en annan uppfattning än den skattskyldige om t ex storleken av hans anskaffningskostnader eller vilka instrument som skall anses ingå i portföljen kan den skattskyldige försättas i en omöjlig situation när han skall förutse skattekonsekvenserna av olika åtgärder. Denna osäkerhet kan bestå under flera år innan ett rättskraftigt avgörande föreligger och leda till rättsförluster och mycket omfattande och komplicerade skatteprocesser.

Kommittén föreslår att metoden skall omfatta alla instrument som är föremål för någon form av allmänt tillgänglig marknadsnotering och att portföljvärdet skall beräknas efter de kurser som noteras årets sista marknadsdag. Detta innebär att även många "tunna" aktier, d v s aktier med ringa spridning, skulle omfattas, vilket innebär en uppenbar risk för att större ägare med koncentrerade innehav och som står inför en större försäljning genom begränsade marknadsoperationer ganska lätt kan manipulera ner den noterade kursen för att få en högre avdragskvot på följande år. För att undvika denna effekt torde krävas att någon form av genomsnittskurser, eventuellt också viktade med hänsyn till omsättningsvolym, används när portföljvärdet skall bestämmas. En sådan genomsnittsberäkning ökar

också förutsebarheten av effekterna av transaktioner som avses ske mot slutet av året, givetvis under förutsättning att marknaden fortlöpande har information om rullande genomsnittsvärden.

En annan regel som också relativt sett gynnar storägare är regeln att onoterade instrument omfattas av portföljmetoden om andra instrument i bolaget i fråga är noterade. I RINK:s förslag sägs inget om vilket värde som skall åsättas de onoterade instrumenten. Det är dock troligt att de åsätts ungefärligen samma värde som motsvarande noterade instrument. Det är emellertid väl känt att aktier ingående i större poster, särskilt röststarka sådana, kan betinga ett betydande övervärde jämfört med noterade aktier där ju noteringarna avser små poster (börsposter). Om större ägare, vilket ofta är fallet, innehar onoterade aktieslag kommer de att åsättas en för hög avdragskvot och således en lägre beskattning, givetvis under förutsättning att anskaffningsvärdet i portföljen är tillräckligt stort för att "parera" den för höga avdragskvoten på sålda aktier.

Om de noterade kurserna stiger, vilket de troligen kommer att göra även i fortsättningen, åtminstone på lång sikt, innebär portföljmetoden, eftersom avdragskvoten fastställs per årsskiftet, att den effektiva skattesatsen för reavinster kommer att understiga 30 % och att de latent skatteskulderna i portföljerna kommer att öka, d v s avdragskvoten minskar gradvis. Detta leder i sin tur senare till en gradvis ökning av beskattningen eftersom en allt större andel av försäljningsintäkterna kommer att beskattas.

Portföljmetoden innebär i viss mån att orealiserade vinster beskattas, i vart fall med ett konventionellt betraktelsesätt, eftersom avdragskvoten "smittar" nyförvärvade instrument. Om t ex avdragskvoten är 0,5 och nya aktier köps och säljs vidare för 100 000 kr kommer denna transaktion att föranleda en beskattningsbar reavinst på 50 000 kr trots att den inte givit någon vinst. Transaktionen föranleder emellertid att den skattskyldige får tillgodoräkna sig ett outnyttjat anskaffningsvärde på 50 000 kr för övriga instrument i portföljen. Å andra sidan leder portföljmetoden också till att reavinster inte beskattas, eller rättare sagt till uppskov med beskattningen. Om t ex en enskild aktiepost inköpts för 100 000 kr och säljs vidare för 200 000 kr och avdragskvoten är 0,8 kommer avyttringen att leda till en beskattningsbar reavinst på 40 000 kr trots att vinsten är 100 000 kr. Kvarvarande anskaffningsvärde i portföljen minskar dock med mellanskillnaden på 60 000 kr och kommer således så småningom fram till beskattning.

Portföljmetoden är problematisk om avdragskvoten överstiger 1. Om ägaren måste sälja tvingas han därvid att redovisa förluster, trots att det enskilda innehavet kanske inte är förlustbringande. Detta är olustigt eftersom förluster, enligt RINK:s förslag, är avdragsgilla endast till 70 % och endast i den mån skatten på andra inkomster under förluståret förslår därtill. Generellt sett minskas sådana problem av att portföljmetoden, som ovan nämnts, tenderar att bygga upp obeskattade reserver i portföljerna varigenom avdragskvoter över 1 mera sällan behö-

ver uppstå. I enskilda fall kan dock problemen bli mycket besvärande och upplevas som orättvisa.

På grund av att portföljmetoden omfattar instrument som innehåser endast över årsskiften ställs de skattskyldiga inför komplicerade överväganden mot slutet av året. Om kurserna har stigit under året är det bättre att sälja under året i stället för efter årsskiftet medan det motsatta gäller vid fallande kurser. Vidare måste ställning tas till om nyförvärvade instrument skall avyttras före årsskiftet eller behållas över årsskiftet och därmed "smittas" av portföljens avdragskvot. Ett exempel kan illustrera en av de beslutssituationer som kan uppstå. En person har mot slutet av ett år aktier värda 100 och en avdragskvot på 0,6. Han har för avsikt att sälja dessa aktier och för långsiktig omplacering köpa andra aktier för samma belopp. Om han gör dessa transaktioner under året blir den skattepliktiga vinsten 40. Om han emellertid först köper de nya aktierna och säljer de gamla efter årsskiftet blir resultatet följande. Vid årsskiftet har han aktier för 200 med ett anskaffningsvärde på 60 för de gamla aktierna och 100 för de nya aktierna. Hans avdragskvot blir då 0,8 (= 160/200). När han säljer de gamla aktierna efter årsskiftet blir reavinsten 20. Å andra sidan får de nya aktierna ett anskaffningsvärde på 80 (och inte 100). En delikat beslutssituation uppstår för skattskyldiga som överväger att helt avveckla sina portföljer med slutlig förlust. De har då att välja mellan utförsäljning av hela den återstående portföljen med rätt till avdrag för 70% av förlusten eller att behålla något enstaka instrument varvid förlusten kan sparas och helt kvittas mot eventuella framtida vinster i portföljen.

Om portföljmetoden genomförs kommer de skattskyldiga troligen att kortsiktigt försöka minska skatten vid försäljningar och omplaceringar, vilket ger bestående skattevinster eftersom skattekrediten är räntefri. Detta leder i sin tur till långsiktigt sjunkande avdragskvoter, d v s till en konsolideringseffekt, vilket är positivt såtillvida att motståndskraften ökar vid nedgångar men negativt på så sätt att sjunkande avdragskvoter skapar ökade inlåsnings effekter. Dessa effekter strider också mot ett av syftena med RINK:s förslag som är att realisationskriteriet skall ges minsta möjliga utrymme och att reserveringar och skattekrediter i princip skall avskaffas, d v s att i möjligaste mån införa en konsekvent inkomstbeskattning. Å andra sidan leder portföljmetoden, som ovan nämnts, i viss mån till minskade inlåsnings effekter eftersom den är neutral i valet mellan vilket av olika instrument i portföljen som skall avyttras. Om reavinstberäkningen sker separat för varje typ av instrument (t ex aktieslag) tenderar valet att falla på de objekt som har högst relativt anskaffningsvärde.

Beskattningstidpunkt m m

RINK:s förslag innebär en radikal omläggning och modernisering av hela kapitalinkomstbeskattningen. Den största förändringen är sannolikt att såväl löpande av-

kastning som kapitalvinst som huvudprincip beskattas med en — och samma — proportionella skattesats. Här finns inte utrymme att diskutera alla enskildheter i förslaget. Några frågor av mer systematiskt intresse, som inte redan tidigare diskuterats, skall behandlas i detta avsnitt.

En viktig förändring är att avyttringsbegreppet preciseras. Det definieras som "försäljning, byte eller därmed jämförlig definitiv avhändelse av egendom". Detta innebär att avdrag kan medges för definitiva förluster av aktier, t ex efter bolagets konkurs. Med tillämpning av portföljmetoden medges automatiskt avdrag i sådana situationer på så sätt att värdenedgången minskar portföljvärdet varvid avdragskvoten höjs.

Enligt RINK:s förslag behålls kontantprincipen som huvudregel för kapitalinkomster, d v s inkomsterna beskattas när de uppburits eller blivit tillgängliga för lyftning. Utöver de undantag som redan nu finns för t ex förskottsränta föreslår kommittén några nya undantag, t ex för s k framtidskonton där räntan skall beskattas fortlöpande allteftersom den upplöper. Samma effekt har URF:s förslag att all verksamhet hos juridiska personer skall beskattas enligt bokföringsmässiga grunder, vilket torde minska förekomsten av s k ränterullningar, som bygger på kontantprincipen.

För reavinsten föreslår RINK att skattskyldighet skall inträda redan vid avyttringstidpunkten. Vidare görs reglerna om s k årsskiftsbetalningar, som avser tidigare eller senare år än betalningsåret, obligatoriska. Man kan alltså inte längre uppskjuta beskattningstidpunkten för redan vid avyttringen kända vederlag genom att flytta fram betalningstidpunkten, vilket blir kännbart för t ex aktieförsäljningar i december med likviddag i januari vilka kommer att beskattas ett år tidigare än i dag. Å andra sidan balanseras tidigareläggningen av reavinstbeskattningen av ett lägre skattepliktigt belopp i de fall vederlaget, t ex en räntelös revers, skall nuvärdeberäknas. Om reversen emellertid löper med marknadsmässig ränta innebär tidigareläggningen en betydande skärpning av beskattningen, eftersom det skattepliktiga beloppet ej sänks p g a tidigareläggningen.

En annan skärpning av reavinstbeskattningen är förslaget att förvärv av värdepapper med stöd av konvertibla skuldebrev, optioner o d skall reavinstbeskattas om förvärvet sker mer än ett år efter utställandet av skuldebrevet m m. Detta torde minska intresset för konvertibla skuldebrev som finansieringsform, vilket ligger i linje med den ovan nämnda skärpta dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster. Konvertibla skuldebrev innebär ju ett genombrott av dubbelbeskattningen genom att aktiebolagen får dra av ränta på dessa instrument. En olustig effekt av den föreslagna regeln inträder om värdet av det konvertibla skuldebrevet, optionen o d har sjunkit efter den skattskyldiges förvärv. Vid utnyttjandet av optionen, konvertering etc tvingas han att realisera en endast delvis avdragsgill förlust medan senare värdeökning (reavinst) från den lägre nivån blir fullt beskattad. (Denna effekt behöver ej inträffa om portföljmetoden är tillämplig.) Det förefaller också omotive-

rat att nyteckning av aktier, d v s kapitaltillskott, skall utlösa beskattning.

En annan del av RINK:s förslag som också, relativt sett, missgynnar bl a de konvertibla skuldebrevens är följande. I syfte att underlätta strukturrationaliseringar föreslås att avyttring av aktier till ett aktiebolag, varvid vederlaget utslutande består i nyemitterade aktier i det köpande bolaget, ej skall reavinstbeskattas utan de nya aktierna övertar de sålda aktiernas anskaffningsvärde. Denna uppskovsregel, som alltså avser endast aktier, ger en bra belysning av reavinstbeskattningens problem. Regeln är säkerligen positiv för näringslivets konkurrenskraft, särskilt i ett internationellt perspektiv. Frågan inställer sig naturligtvis varför just denna typ av omplacering, som ofta leder till ökad maktkoncentration, skall ges en privilegierad ställning. Det finns många andra typer av omplaceringar som medför välfärdsvinster, t ex inköp av bostad som finansieras med en försäljning av annan bostad eller aktier. Generellt gäller att reavinstbeskattningen i den mån den leder till att önskvärda omplaceringar ej genomförs innebär välfärdsförluster samtidigt som den ej genererar några skatteintäkter.

En principiellt viktig nyhet är RINK:s förslag om reavinstbeskattning av skulder. Detta har betydelse särskilt för skulder i utländsk valuta. Därigenom fylls ett hål i reavinstbeskattningen, som f n saknar regler härom. I praxis beskattas inte vinster och ges ej heller avdrag för förluster på lån i utländsk valuta i de nuvarande inkomstlagen kapital, tillfällig förvärvsverksamhet och annan fastighet (schablonfastigheter). Enligt RINK:s förslag skall fordringar och skulder i utländsk valuta beskattas enligt portföljmetoden. Därvid gäller bl a att räntekostnader på lån i första hand skall kvittas mot orealiserad vinst i den s k valutaskuldportföljen innan ränteavdrag ges. På motsvarande sätt borde ränteinkomster i första hand kvittas mot orealiserad förlust i den s k valutatillgångsportföljen innan löpande beskattning sker. Något förslag härom föreligger dock inte.

Kapitalvaror och KIS:s argument

Enligt vedertagen ekonomisk teori ger hushållens kapitalvaror en betydande avkastning i form av nyttjandevärde. Denna avkastning inkomstbeskattas ej utan behandlas, som tidigare nämnts, enligt principen för enkelbeskattning vid intjänande. Av praktiska skäl avstår RINK från att föreslå någon beskattning av denna avkastning.

I en konsekvent inkomstbeskattning bör emellertid all avkastning beskattas. KIS har haft i uppdrag att pröva möjligheterna till en särskild indirekt beskattning av kapitalvaror, t ex i form av en förhöjd mervärdeskattesats, som ett substitut för utebliven inkomstbeskattning. KIS föreslår emellertid att någon sådan indirekt beskattning ej skall införas, bl a av det skälet att den sannolikt skulle få slopas vid en eventuell svensk anslutning till EG:s inre marknad. KIS framför även andra argument, som diskuteras nedan.

KIS ifrågasätter om det verkligen finns ett beskattningsbart avkastningsvärde på varaktiga varor och anför bl a följande. Alla varor levererar tjänster när de konsumeras. Vissa varor förbrukas vid ett enda tillfälle medan andra är långlivade. Någon skarp gräns mellan mindre och mer varaktiga varor finns inte. Den behovstillfredsställelse som konsumtionen av en vara innebär kan också skilja sig från den fysiska konsumtionen av en vara. Minnen från en resa kan ha en lång kvardröjande effekt. Detta innebär också att gränsen mellan varaktiga och icke varaktiga varor kan variera kraftigt mellan individer.

KIS anför vidare att inköpet av en varaktig vara kan betraktas som en investering eftersom den producerar tjänster under lång tidsperiod och att det kanske vore mera rättvist, men praktiskt ogenomförbart, om mervärdeskatten belastade den faktiska konsumtionen i stället för, som nu, investeringen, d v s mervärdeskatten utgår nu på den *förväntade* strömmen av framtida tjänster. Härefter ställer KIS frågan om det kan vara motiverat med en extra hög mervärdeskatt på varaktiga varor just på grund av varaktigheten. Den besvaras med att varaktigheten i sig knappast är en fördel för konsumenten, eftersom han tvingas in i en risksituation, där fel kan uppstå o s v. Det finns därför, enligt KIS, inget extra tilläggsvärde hos varaktiga varor som kan motivera en extra hög skatt på dessa.

Som anförts ovan i avsnittet om kapitalinkomstbeskattningens struktur och nivå finns det ett principiellt skäl att inte beskatta kapitalinkomster. Det är att en sådan beskattning innebär att sparad, men inte konsumerad, inkomst dubbelbeskattas. Det kan vara av intresse att jämföra detta skäl med KIS:s argument mot en högre beskattning av varaktiga varor. En bostad kan sägas vara en varaktig vara på samma sätt som båtar, husvagnar o d. Om vi antar att byggandet vore tämligen okontrollerat och myndigheterna saknade information om byggnaders värde, storlek o d och en kommitté fått i uppdrag att utreda möjligheten att ta ut en högre byggmoms som substitut för en i praktiken omöjlig inkomstbeskattning av det i bostäderna nedlagda kapitalet synes KIS:s argument vara lika giltiga i detta fall som för andra varaktiga varor. Det skulle alltså räcka med den mervärdeskatt ägaren betalar när han köper bostaden. Han har därigenom redan betalat skatt på den ström av tjänster som bostaden sedan producerar, d v s bostadens framtida avkastning, på samma sätt som han betalar mervärdeskatt på t ex en lyckad resa, teater- och restaurantbesök o d med länge kvardröjande avkastning i form av minnen.

På ett motsvarande, men mera teoretiskt betingat sätt, kan KIS:s argument användas som argument även mot beskattning av andra kapitalinkomster. Ett möjligt sätt att illustrera tankegången kan vara följande. Som anförts i det tidigare nämnda avsnittet består nuvärdet av en tillgång av dess framtida avkastning. Om alltså tillgången, t ex en bostad, inköpts med sparad och beskattad inkomst, bör alltså inte, med detta betraktelsesätt, även dess framtida avkastning inkomstbeskattas. Detta skulle gälla även om den skattskyldige i stället för sina besparingar köpt t ex aktier eller en fastighet med vars avkastning han betalar kostnaderna för

en bostad som han hyr. Enligt KIS:s förslag är hyran i sig (utom i vad den avser specifika fastighetstjänster) ej belastad med mervärdeskatt. (Däremot ingår själva byggmomsen i hyran på så sätt att den ökat byggnadskostnaderna och därmed hyrans storlek.) En beskattning av den avkastning hyresgästen får på sina besparingar innebär att han kommer i ett sämre läge än om han i stället valt att placera sina besparingar i bostaden, d v s köpt den i stället för att hyra den. (Ett genomförande av RINK:s förslag i vad det avser villor innebär att den som hyr ut sin villa inte kan hyra en lika stor (dyr) villa, t ex för tidsbegränsad tjänstgöring på annan ort, p g a att han beskattas för mottagen hyra men ej får avdrag för den hyra han själv ger ut. Neutralitet i detta hänseende skulle uppnås om fastighetsavkastning vore helt inkomstskattefri.)

KIS:s argument överensstämmer med de tankegångar varpå en utgiftsskatt byggs, vilket inte är förvånande med hänsyn till att mervärdeskatten är en utgiftsskatt, med den tekniska utformning som följer av principen om enkelbeskattning vid utnyttjande. Det är intressant att kommittén använder dessa tankegångar som ett argument mot beskattning av kapitalinkomster i ett inkomstskattesystem även om argumentationen avser avkastning endast på kapitalvaror.

Avslutningsvis kan här nämnas att den av RINK föreslagna eviga reavinstbeskattningen av samlarföremål o d är riktig i systematiskt hänseende för den av RINK utformade inkomstskatten även om den kan vara problematisk i andra hänseenden.

Egenföretagare, näringsfastigheter

De av URF föreslagna basbreddningarna för juridiska personers näringsverksamhet avses gälla även för enskilda näringsidkare. Dessa föreslås få göra avdrag för avsättning till *både* K-SURV med i princip 30 % av beskattat eget kapital *och* till L-SURV med 20 % av lönesumman upp till 25 basbelopp. Totalt SURV-avdrag får dock *ej överstiga åtta basbelopp* (per förvärvskälla) för enskilda näringsidkare. Dessa får ej heller rätt till nuvärdeavskrivning. Det ovan behandlade ränteavdragstaket gäller ej räntor i näringsverksamhet. Om emellertid den enskilde näringsidkaren har ett negativt K-SURV-underlag skall ett belopp motsvarande statslåneräntan på det negativa underlaget redovisas som avdrag i inkomstslaget kapital och som intäkt i näringsverksamhet (= s k räntekorrektion). Innehavare av aktier i fåmansföretag får i inkomstslaget kapital utöver det allmänna avdragstaket på 100 000 kr, utnyttja ränteavdrag med belopp motsvarande statslåneräntan + 5 % på ett underlag av anskaffningskostnaderna för aktierna, inkl erlagd arvs- eller gåvoskatt. För juridiska personer föreslås avdrag få ske för avsättning *antingen* till K-SURV med i princip 30 % av beskattat eget kapital *eller* L-SURV med 30 % av lönebeloppet upp till 25 basbelopp och 10 % av överskjutande belopp. Fåmansfö-

retag föreslås få samma regler som övriga juridiska personer, t ex börsföretagen. För ägare av fåmansföretag och honom närstående föreslår RINK att utdelning som överstiger "normalbeskattad utdelning" (statslåneräntan + 5 % på aktiernas anskaffningsvärde) skall beskattas som inkomst av tjänst, dock utan socialavgifter, varvid utrymmet för "normalbeskattad utdelning" kan sparas till kommande år. Sådan beskattning föreslås gälla också för hälften av reavinsten vid försäljning av aktier, optioner m m i bolaget minskad med sparad "normalbeskattad utdelning". Nuvarande stopplagstiftning mot s k vinstbolagstransaktioner och interna aktieöverlåtelser föreslås avskaffade. RINK föreslår att fåmansföretagsdefinitionen görs vidare än vad den är i dag.

Med den av RINK och URF föreslagna huvudmodellen för beskattning är de särskilda reglerna för s k räntekorrektion och för utdelning och reavinst på aktier m m i fåmansföretag systematiskt riktiga. Därigenom förhindras att enskilda näringsidkare får omotiverat höga avdrag för t ex räntor på lån för privat konsumtion. Detta gäller också vid positivt K-SURV-underlag som ej överstiger c:a 27 basbelopp eftersom upptagande av lån i näringsverksamhet som används utanför verksamheten minskar det avdragsberättigade SURV-underlaget och därmed den avdragsgilla avsättningen. Den valda nivån på räntekorrektionen förefaller dock vara för låg eftersom upplåningskostnaderna i normalfallet torde överstiga statslåneräntan. Vidare förhindras att ägare till fåmansföretag omvandlar arbetsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst. Härvid finns det ingen i praktiken bättre lösning än att genom en schablon mäta kapitalavkastning i fåmansföretag där ägaren eller närstående till honom är personligt verksam. De av RINK i detta hänseende föreslagna reglerna är mycket omfattande och komplicerade och ger också utrymme för undantag.

Inkomster och reavinster på enskilt ägda s k näringsfastigheter föreslås av RINK bli beskattade i inkomstslaget näringsverksamhet. För reavinster föreslås dock att fulla socialavgifter ej skall utgå utan endast s k grundavgift. Vidare föreslås ett skattetak för reavinster på så sätt att avdrag alltid medges, med vissa undantag avseende reparations-, skogs- och substansminskningsavdrag, med 40 % av försäljningspriset. Reaförluster föreslås bli avdragsgilla endast till 70 % mot progressiv inkomstskatt och fulla egenavgifter. Med näringsfastighet avses annan fastighet än privatbostad, t ex vanliga hyreshus och även bostad i s k andelshus och fastigheter i utlandet. Juridiska personers fastigheter är alltid näringsfastigheter.

Allmänt kan sägas att RINK:s och URF:s förslag till reglering av de enskilda näringsidkarnas beskattning fått en ganska otillfredsställande utformning.

De enskilda näringsidkarna drabbas av samma basbreddningar som aktiebolagen utan att skattesatserna sänks i motsvarande grad samtidigt som de föreslås få endast begränsade avdrag för avsättning till SURV, högst 8 basbelopp. De föreslås inte heller få rätt till nuvärdeavskrivning. Från systematisk synpunkt är det inte riktigt att beskatta ren kapitalavkastning som inkomst av tjänst, vilket blir följden

av RINK:s och URF:s förslag avseende enskilda näringsidkare, i vart fall över den föreslagna gränsen för SURV-avsättning. Detta är särskilt tydligt i den del av förslaget, som avser s k näringsfastigheter. Den innebär att avkastningen av en ren kapitalplacering i t ex ett hyreshus blir beskattad inte med 30 % av den nominella inkomsten som andra kapitalinkomster utan med progressiv inkomstskatt + socialavgifter, dock med viss begränsning för reavinster. Härigenom kan betydligt mer än den reala avkastningen komma att beskattas, vilket kan ske redan vid en skattesats på 30 %, om den beräknas på nominell inkomst. Det torde också vara en onödig komplikation och, mot bakgrund av de regler som avses gälla för privatbostäder, framstå som orättvist att, såsom föreslås, behandla ägare av bostäder i s k andelshus och utländska fastigheter som näringsidkare. Om näringsidkaren lånefinansierar kostnader i verksamheten med negativt eget kapital som följd kan förslaget få absurda effekter. Räntekorrekturen i kombination med ränteavdragstaket och därtill knutna regler leder då till att kostnadsavdraget neutraliseras helt eller delvis medan mot kostnaderna svarande intäkter beskattas fullt ut i verksamheten. Dessa effekter kan bli särskilt kännbara för enskild fastighetsförvaltning.

En bättre systematisk lösning (inom ramen för skatteförslagets huvudlinjer), än den som föreslås av RINK och URF, är att, som ett alternativ för K-SURVEN för enskilda näringsidkare, införa en s k räntekorrektion även vid positivt beskattat eget kapital. Denna skulle innebära att ett belopp motsvarande t ex statslåneräntan + 5 % av det egna beskattade kapitalet finge dras av i näringsverksamheten och att detta belopp skulle beskattas i inkomstslaget kapital, med 30 % enligt RINK:s huvudförslag. Den skattskyldige skulle även ges rätt att helt eller delvis få använda detta belopp (efter avdrag med 30 % för fingerad kapitalinkomstbeskattning) för uppskrivning av näringsverksamhetens beskattade egna kapital. För rena kapitalplaceringsfastigheter torde detta inte vara nödvändigt utan avkastning och reavinst på dessa kunde beskattas med 30 %. Med en räntekorrektion även för positivt eget kapital behövs inga speciella regler för reavinst på näringsfastigheter utan full nominell vinstbeskattning kan ske vid alla avyttringar oavsett tillgångslag. Bostäder i s k andelshus och privatbostäder i utlandet bör kunna beskattas på ett för övriga privatbostäder mera likartat sätt. För negativt eget kapital i näringsverksamhet, som beror på att kostnader lånefinansierats, bör näringsidkaren ges fullt avdrag på ett eller annat sätt, t ex avdrag för motsvarande kapitaltillskott. En konsekvent behandling av kapital inom och utom näringsverksamhet torde, för att passa in i RINK:s och URF:s förslag i övriga delar, förutsätta att enskild näringsverksamhet beskattas enligt en s k staketmetod.

En förklaring till de av URF föreslagna begränsningarna av de enskilda näringsidkarnas reserveringsmöjligheter är att sådana reserveringar, d v s räntefria skattekrediter, kan användas för finansiering av näringsidkarens privata konsumtion. En effekt av begränsningarna torde bli att näringsidkare med större eget kapital el-

ler större behov av reserveringar, kommer att försöka överföra sin verksamhet till aktiebolag, vilket kan vara svårt när det gäller fastigheter, särskilt jordbruksfastigheter, p g a jordförvärvslagstiftningen. En överföring till aktiebolag innebär också att näringsverksamheten hamnar inom dubbelbeskattningssfären. URF har, utan att ta ställning, diskuterat olika aspekter på en staketmetod för egenföretagare samt, utan att lägga fram detaljerade förslag, föreslagit att handelsbolag (även "enmanshandelsbolag" som bedriver näringsverksamhet) och dess ägare skall beskattas på i princip samma sätt som aktiebolag och aktieägare.

Den av 1980 års företagsskattekommitté framlagda staketmetoden för näringsidkare gick i huvudsak ut på att "låsa in" reserveringsmöjligheterna i näringsverksamhet, så att de inte skulle kunna användas för t ex privat konsumtion. Det var inte fråga om att införa dubbelbeskattning av kapital i näringsverksamhet. URF har emellertid särskilt poängterat att en staketmetod kan användas för att införa en sådan dubbelbeskattning. Å andra sidan kan, såsom URF också framhåller, det egna kapitalet i enskild näringsverksamhet ses som "utlånat" av näringsidkaren, varvid det inte bör utgöra underlag för K-SURV.

Några företagsbeskattningsfrågor

Som skäl för *K-SURVEN* anför URF att det är angeläget att åstadkomma en utjämning av kostnaderna för finansiering med eget och främmande kapital utöver den som följer av skattesatssänkningen och att det finns anledning att i frånvaro av öppen förlustutjämning bakåt göra det möjligt för företagen att genom reserveringar åstadkomma en viss kvittning av förluster mot tidigare års vinster, URF I s 216.

Som anförts tidigare är olika reserveringsmöjligheter systemfrämmande inslag i ett inkomstskattesystem. De av URF nämnda motiven för en K-SURV kunde bättre tillgodoses på annat sätt t ex genom avräkning av bolagsskatt vid utdelningsbeskattning hos aktieägarna eller bevarade Annullavdrag eller, såsom sakkunnige Herrlin anför, genom en ytterligare sänkning av skattesatserna för juridiska personer och uttryckliga regler för förlustutjämning bakåt (s k carry-back) om sådan anses nödvändig. K-SURVEN medför också nya komplikationer. Som exempel kan nämnas att en gemensam beräkning föreslås för företag i intressegemenskap. Detta innebär bl a att om företagen har gjort en sammantaget för stor avsättning till K-SURV skall företag med negativt K-SURV-underlag påföras intäkter med motsvarande belopp. Denna regel synes innebära att K-SURV-avsättningar kan användas som en metod för resultatutjämning mellan företag som eljest, t ex genom koncernbidragsreglerna, saknar rätt till inbördes resultatutjämning. K-SURV-reglerna medför också, eftersom aktier i dotterbolag ej får räknas som tillgång, att om aktiemajoriteten i ett företag köps av ett annat företag med upplånade medel tappar det första företaget K-SURV-underlag i motsvarande mån.

Med en konsekvent inkomstbeskattning bör varje enskilt inventarium skrivas av efter sin livslängd och inte efter "generösa" schablonregler, såsom räkningsenlig avskrivning. De föreslagna reglerna för *nuvärdeavskrivning, NVA*, som bygger på den räkningsenliga avskrivningen, skulle därför bli ytterligare ett systemfrämmande inslag i inkomstskatten. Vid bestämningen av nuvärdetalet, 84 %, har URF även beaktat den minskade möjligheten till K-SURV-avsättning vid utnyttjandet av NVA, URF I s 245, vilket innebär ännu en avvikelse från den "rena" inkomstskatten. Även reglerna om NVA innebär komplikationer. Som exempel kan nämnas att NVA föreslås ej alls få utnyttjas av enskilda näringsidkare och ej fullt ut vid s k finansiell leasing (hyrestid över sex månader). I princip borde emellertid NVA få användas helt även i dessa fall. Det borde saknas anledning att diskriminera enskilda näringsidkare och dem som hyr ut eller hyr inventarier eftersom detta torde vara ett rationellt sätt att använda kapital och fördela risker.

Företag som avser att i framtiden utnyttja NVA föreslås få avdrag för avsättning till *periodiseringsfonder* med högst hälften av årsvinsten och med krav på insättning av en tredjedel av avsättningen på räntelöst konto hos riksbanken. Även dessa regler innebär (givetvis) komplikationer. Således föreslås t ex att om det bestämmande inflytandet i ett företag, som gjort avsättning till periodiseringsfond förvärfvas av någon som inte hade ett sådant inflytande vid avsättningsstillfället, skall fonden, med ett tillägg om 20 %, återföras till beskattning, dock med möjlighet till regeringsdispens och undantag vid fusion. I princip saknas anledning att försvåra ägarbyten i dessa fall även om de föreslagna reglerna skulle kunna användas för skatteplanering.

URF föreslår att all verksamhet, alltså även *kapitalförvaltning*, hos juridisk person skall beskattas i en enda förvärvskälla inom *inkomstslaget näringsverksamhet* (enligt bokföringsmässiga grunder). Syftet torde vara att regelsystemet därigenom skulle kunna förenklas. Frågan är dock om någon förenkling skulle åstadkommas.

Som påpekats ovan har URF nämligen förorddat att en eventuell portföljmetod för fysiska personers aktier m m bör tillämpas även av juridiska personer. URF har vidare lämnat öppet i vad mån övriga regler för fysiska personers kapitalförvaltning skall tillämpas av juridiska personer, URF I s 364. I följande avseende, där URF har utarbetat förslag, torde komplikationer kunna uppstå. För investemntföretag behålls den gamla definitionen "uteslutande eller så gott som uteslutande förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom" medan förvaltningsföretag föreslås få en ny definition. Enligt URF:s förslag skall med förvaltningsföretag förstås företag som "förvaltar värdepapper eller likartad lös egendom och därutöver inte — direkt eller indirekt — bedriver någon eller endast obetydlig verksamhet". URF:s förslag betyder att verksamhet i dotterbolag, till skillnad mot nuvarande praxis, skall "smitta" moderbolaget. Detta innebär att ett förvaltningsföretag, men inte ett investemntföretag, som förvärvar ett rörelsedrivande dotterbolag av ej blott obetydlig storlek, förlorar sin status som förvaltningsföretag och där-

med möjligheten att utan beskattning vidareutdelade mottagna utdelningar. Denna skillnad är omotiverad eftersom ett investmentföretag är ett förvaltningsföretag med den enda skillnaden att det har ett mera spritt ägande och (eventuellt) en mera välfördelad värdepappersportfölj. Med URF:s förslag synes investmentföretagen kunna behålla sin valfrihet även om de har rörelsedrivande dotterföretag. De kan antingen välja status som investmentföretag eller låta sig "smittas" av dotterföretagen genom att utöva skattekoncerngemensamma funktioner för dem. Det förstnämnda alternativet skulle även kunna vara av intresse för noterade företag, med inte obetydlig kapitalförvaltning, som i dag betraktas som rörelsedrivande. URF föreslår även att dispensmöjligheterna i 7 § 8 mom åttonde stycket lagen om statlig inkomstskatt skall slopas, dvs möjligheten för bl a ett företag med inte obetydlig värdepappersförvaltning att få ett medgivande att behandlas som ett förvaltningsföretag.

Förmögenhetsskatt m m

Frågan om förmögenhetsskattens utformning i en reformerad inkomstskatt bereds för närvarande inom finansdepartementet och RINK lämnar inte några förslag härom, RINK I s 134. Förmögenhetsskatten utgör emellertid en väsentlig del av kapitalbeskattningen varför frånvaron av förslag i denna del gör det svårt att värdera RINK:s förslag i dess helhet. Såvitt jag kan bedöma innebär RINK:s och URF:s förslag en så stor skärpning av kapitalinkomstbeskattningen att det finns skäl att helt avskaffa förmögenhetsskatten. (Därmed skulle också neutraliteten mellan bl a pensionssparandet och annat sparande öka.) I vart fall bör skattesatserna sänkas och de skattefria grundbeloppen höjas, samtidigt som sambeskattningen mellan makar och mellan föräldrar och barn för avskaffas.

Även övriga delar av kapital(inkomst)beskattningen bör ses över i samband med införandet av ett reformerat inkomstskattesystem, t ex arvs- och gåvoskatten, omsättningskatten på aktier m m och stämpelskatten. De två sistnämnda skatterna bör kunna avskaffas i ett reformerat skattesystem.

Grundavgift

Det är ett välkänt faktum att socialavgifterna delvis har karaktär av skatt på grund av det bristande sambandet mellan avgifter och utgående förmåner. Vissa avgifter kan helt rubriceras som skatter, t ex folkpensionsavgiften, medan andra avgifter delvis är skatter. RINK:s förslag om grundavgift, som på ett visserligen mycket schablonartat sätt beaktar detta faktum, är därför ett framsteg i systematiskt hänseende.

En ännu bättre lösning vore att reformera socialförsäkringssystemet så att skatteandelen av avgifterna kunde minskas. Därigenom skulle skattetrycket såväl på

arbets- som kapitalinkomster kunna sänkas och de s k skattekilarna (= skillnaden mellan brutto- och nettoersättning, efter skatt) minskas varigenom de samhälls-ekonomiskt effektivitetshämmande snedvridningarna av ekonomiska beslut skulle minska. Även skattesystemet i övrigt skulle kunna förenklas. RINK har i ett flertal hänseenden beaktat skatteandelen av socialavgifterna vid utformningen av sina detaljförslag. Ett exempel är det av RINK påtalade förhållandet att socialavgifterna på den del av en lön som överstiger 7,5 basbelopp i sin helhet utgör skatt (p g a att inga förmåner utgår på denna del av lönen), RINK II s 140. Kommittén föreslår emellertid inte motsvarande minskning av socialavgiftsuttaget utan använder detta förhållande vid en beräkning av skattevinstens storlek om arbetsersättning tas ut i form av utdelning eller reavinst i stället för lön från fåmansföretag. De särskilda och mycket komplicerade regler som skall förhindra sådana skattevinster skulle inte behövas om socialförsäkringsavgifterna i väsentlig mån skulle bestå av egentliga avgifter.

Grundavgiften föreslås utgå på bl a pensioner, dock ej folkpension. För att undvika dubbelt uttag föreslås att enskilda näringsidkare skall få avdrag för pensionsförsäkringar i näringsverksamheten och att skattedelen av socialavgifterna skall, på ett schablonartat sätt, restitueras för löntagares privata pensionsförsäkringar. Däremot uppstår ett dubbelt uttag för utbetalningar av pensioner där premierna inbetalats före 1991 om undantag ej görs. RINK föreslår dock inget sådant undantag och åberopar enkelhets- och enhetlighetsskäl samt att avdrag för premier i regel skatt i ett högre marginalskatteläge än vad som kommer att gälla efter reformen, RINK I s 206. Här föreligger ytterligare ett exempel på att förenklingskäl åberopas när det gäller materiellt otillfredsställande regler till skattskyldigas nackdel. Det andra argumentet gäller i lika hög grad pensioner som finansierats på sådant sätt att socialavgifter inte behövt betalas och utgör alltså inget skäl för att inte övergångsbevis göra undantag för äldre pensionssparande för vilket avgifter betalats.

Inflationskorrigerad inkomstbeskattning

En sammanfattning av IBU:s förslag om inflationskorrigerad eller real inkomstbeskattning har givits i ett tidigare avsnitt. Förslaget bygger till stor del på RINK:s och URF:s förslag. De ovan framförda synpunkterna gäller därför i denna del även IBU:s förslag.

I systematiskt hänseende är det givetvis ett stort framsteg att inflationen beaktas på ett i princip riktigt sätt.

IBU har valt en s k balansvärdemetod för inflationskorrigeringen. Denna innebär att kapitalinkomster inkl företagsvinster beskattas i ett första led enligt nominella principer. I ett andra led korrigeras denna beskattning genom ett inflationsavdrag på tillgångar och ett inflationstillägg på skulder. IBU föreslår att alla till-

gångar och skulder i det nya inkomstslaget näringsverksamhet inflationskorrigeras årligen. Detsamma gäller för fysiska personers monetära poster, d v s fordringar och skulder. För fysiska personers privatbostäder, aktier o d samt lösöre föreslås att korrigeringen sker i samband med reavinstberäkning efter avyttring. För aktier m m, som beskattas enligt portföljmetoden, innebär detta att avdragskvoten bestäms av ett inflationskorrigerat anskaffningsvärde. (En portföljmetod för noterade aktier m m torde vara en praktisk betingad oundgänglig förutsättning för en real beskattning av reavinster på sådana värdepapper). För fysiska personers kapitalinkomster föreslås inflationskorrigeringen ske på grundval av beskattningsårets ingående balansposter d v s värdet av fordringar och skulder per den 31 december året före beskattningsåret. För företag och enskild näringsverksamhet föreslås korrigeringen ske av beskattningsårets utgående balans.

Ett alternativt sätt att beakta inflationen för monetära poster är den s k klyvmetoden, vilken förordades av realbeskattningsutredningen (1982). Klyvmetoden bygger på att man jämför varje räntebelopp med den fordran/skuld vartill det hör och att en särskild inflationsjustering sker för varje belopp. En sådan metod är emellertid praktiskt ohanterlig och har svårt att på ett riktigt sätt beakta negativa realräntor. En balansvärdemetod synes vara den enda praktiskt möjliga metoden att beakta inflationen i ett inkomstskattesystem. Den av IBU valda metoden och det sätt varpå den föreslås bli tillämpad är emellertid förknippad med vissa svårigheter och brister, vilka skall diskuteras i det följande.

Genom att inflationskorrigeringen för fysiska personer baseras på ingående balansposter kommer kapitalinkomster och -utgifter som är hänförliga till efter årsskiftet tillkomna poster inte att korrigeras. Detta innebär t ex att ränta på under beskattningsåret sparade medel kommer att beskattas nominellt liksom avdrag kommer att ges för hela den nominella räntan på lån som upptagits under året. Vidare kommer realisationsvinster som uppkommit på avyttringar på egendom som förvärvats under året inte att inflationsjusteras. Detta balanseras emellertid av att den mot förvärvet svarande minskningen av det monetära nettot ej heller beaktas vid inflationskorrigeringen.

På grund av att inflationskorrigeringen i hushållssektorn sker på ingående balansvärden och i företagssektorn på utgående balansvärden erhålles för ett och samma beskattningsår dubbelt inflationsavdrag för samma tillgångsmassa vid kapitaltillskott från hushåll till företag. I den mån företaget har brutet räkenskapsår kan dubbelt avdrag ånyo erhållas om kapitaltillskottet kan återtas och på nytt tillskjutas ett företag.

Ett sätt att komma till rätta med de ovan nämnda svårigheterna är att i både hushålls- och företagssektorn göra den löpande inflationskorrigeringen på genomsnittet av in- och utgående balansposter. I princip borde emellertid inflationskorrigeringen av balansposter göras för varje dag av beskattningsåret men detta är givetvis praktiskt omöjligt.

IBU föreslår att den årliga inflationskorrigeringen skall gälla även för förvaltningsföretagen. Därmed skulle villkoren för enskild kapitalförvaltning av t ex aktier och förvaltning genom bolag bli mycket olika. Detta förstärks av att skattesatsen för enskilda personer föreslås bli 50 % medan juridiska personer föreslås få behålla den av URF föreslagna skattesatsen om 30 %. (För juridiska personer sker detta till priset av minskad K-SURV och minskade värdeminskningssavdrag på byggnader.) För förvaltningsföretagens del kan den årliga inflationskorrigeringen leda till en lång tids skattefrihet eftersom t ex direktavkastningen på noterade aktier ligger långt under inflationstakten. (Med stigande utdelningar ökar dock avkastningen räknat som procent av historiska anskaffningsvärden.) Detta betyder att förvaltningsföretagen med IBU:s förslag i stor utsträckning kan användas som "sparbössa". Detta underlättas av att ränteavdragstaket föreslås försvinna, varför aktieägaren utan omedelbar beskattning kan använda utdelningar som "räntebidrag", dock endast beträffande den reala räntan, och av att den lägre skattesatsen i bolaget gör omplaceringar — relativt sett — lättare att genomföra än om de gjorts direkt av en enskild person med högre skattesats. Det årliga inflationsavdraget för förvaltningsföretag samt för andra juridiska personer och för enskild näringsverksamhet är emellertid ägnat att skapa inlåsnings effekter för reallgångar eftersom hela den nominella vinsten kommer att beskattas vid avyttring. Å andra sidan mildras inlåsnings effekterna i viss mån av att realisation av värdeökning på sådana tillgångar leder till en ökning av det beskattade egna kapitalet och därmed även det årliga inflationsavdraget.

Utdelning på aktier behandlas av IBU som real avkastning medan inflationskorrigeringen beräknas på anskaffningsvärdet. För fysiska personer leder detta till en felaktig tidsprofil på beskattningen i de fall värdeutvecklingen på aktierna inte följer inflationen varvid beskattningen kommer att tidigareläggas. Om aktieägaren i dessa fall skattemässigt önskar kompensera sig för inflationen måste han realisera den reala förlusten genom en avyttring av aktierna. IBU föreslår emellertid, liksom RINK, att reaförluster skall vara avdragsgilla till endast 70 %, varför slutresultatet blir att aktieägaren i dessa fall kommer att beskattas för mer än hela den reala avkastningen. Vid en tillämpning av portföljmetoden eller annan genomsnittsmetod kan emellertid en reaförlust indirekt komma att kvittas mot realiserade eller orealiserade vinster på andra aktier.

Motsvarande effekt kan uppkomma för aktiebolag som ägare av aktier på vilka utdelningen är skattefri, t ex för ägare av aktier med mer än 25 % av röstetalet. Värdet av aktierna ingår i konsekvens härmed inte i underlaget för IBU:s inflationsavdrag. Om utdelningen, räknat som andel av anskaffningskostnaderna för aktierna, understiger inflationen kommer det aktieägande bolaget att definitivt tappa en avdragsmöjlighet. Den förlorade avdragsmöjligheten utgörs av uteblivet inflationsavdrag, beräknat på ett belopp motsvarande anskaffningskostnaderna, minskat med den skattefria utdelningen. Vid en försäljning av aktierna beskattas

hela den nominella vinsten på aktierna. Detta gäller även i det fall den skattefria utdelningen understigit inflationen. Ett sätt att undgå angivna effekt är att, så länge inflationen överstiger utdelningen, hålla ett innehav av aktier med mindre än 25 % av röstetalet och därefter öka innehavet. Denna möjlighet står dock inte öppen om innehavet redan från början anses vara betingat av det ägande bolagets verksamhet, s k näringsbetingade aktier, enligt URF:s terminologi, varpå utdelning är skattefri.

IBU föreslår att ränteavdragstaket helt avskaffas. Räntor skulle därmed bli obegränsat avdragsgilla även mot andra inkomster än kapitalinkomster och med en avdragseffekt på 50 %. Därmed öppnas vägen för obegränsade avdrag för t ex konsumtionslåneräntor, visserligen begränsade till den reala delen av räntan. Å andra sidan undanröjs det systemfel i RINK:s förslag som består i att avdragstaket delvis hindrar avdrag för kostnader i en kapitalförvaltning vilka i princip bör vara avdragsgilla. Som anförts i tidigare avsnitt vore en principiellt bättre lösning att tillåta kvittning av räntekostnader endast mot kapitalinkomster. Detta gäller även för en real inkomstbeskattning. Även i en real inkomstbeskattning bör vidare reaförluster vara fullt avdragsgilla mot i vart fall reavinster.

För privatbostäder föreslår IBU att endast nominellt beräknade reaförluster skall vara avdragsgilla (till 70 %). Detta motiveras med att en värdenedgång i dessa fall är en typisk levnadskostnad och att någon återföring av (dolda) värdeminskingsavdrag inte sker vid reavinstberäkningen. För egen del kan jag inte finna annat än att reala förluster bör vara avdragsgilla i en real inkomstbeskattning. Den av IBU nämnda omständigheten borde i stället beaktas på så sätt att en förslitningsfaktor vägs in vid reavinst- eller reaförlustberäkningen varvid värdenedgång till följd av förslitning skulle beaktas. Med IBU:s förslag blir sådan värdenedgång avdragsgill i de fall bostaden trots förslitning stigit i eller bevarat sitt reala värde (genom att den skattepliktiga vinsten har minskat) men inte i annat fall, vilket är en systematisk brist.

Med en balansvärde metod för inflationskorrigerering kommer skatteanpassningen att gå ut på att maximera balansnettot. IBU har uppmärksammat och reglerat ett fall av skatteplanering, nämligen det fallet att den skattskyldige till juridisk person, annan näringsidkare eller utlänning avyttrat egendom med förbehåll om återköp eller liknande. I detta fall ges ej något inflationsavdrag på den ökning av den monetära förmögenheten som föranletts av avyttringen. En annan typ av skatteanpassning till balansvärde metoden, som inte har diskuterats av IBU, är den anpassning som kan ske i internationella koncerner genom att kapital från utländska bolag kan tillskjutas svenska bolag i koncernen, varigenom de svenska bolagen erhåller inflationsavdrag medan de — nominellt beräknade — finansieringskostnaderna är fullt avdragsgilla i utlandet. En sådan skatteanpassning är särskilt lönsam om kapitaltillskottet kan hållas i Sverige endast en kortare tid över balansdagen. IBU:s förslag kan således leda till en kapitalisering av svensk ekonomi vilken kan vara

positiv i bl a det hänseendet att räntenivån kan pressas ner p g a ökat kapitalutbud men den kan samtidigt innebära en risk för ökad inflation. Sammantaget är en på konstlad väg åstadkommen kapitalisering troligen destabiliserande med övervägande negativa effekter. IBU har inte heller diskuterat den möjlighet till skattearbiter som uppstår vid företagets kreditförsäljning till hushållen p g a de olika skattesatserna i de olika sektorerna. För företagen är det egalt om betalning sker i form av ränta eller pris eftersom skattesatsen är densamma, 30 %. Hushållen får emellertid avdrag med 50 % av den reala räntan. Avdraget berättigar alltså till en skatteminskning, som överstiger företagets skatt. Företagen torde därför vara intresserade av att lägga en så stor del av priset som möjligt på krediträntan, till båtnad för bägge parter. En marginell konsumtionskreditränta torde alltid vara real och därmed avdragsgill resp skattepliktig.

Enligt IBU:s förslag skall inflationskorrigeringen inte ske på grundval av den faktiska inflationen, vilken mäts bäst av det allmänt accepterade konsumentprisindex, KPI, utan av en strax före beskattningsåret utfärdad prognos av Ekonomiska rådet. Även om förslaget har vissa fördelar beträffande förutsebarheten av ekonomiska transaktioner synes det inte vara fullt realistiskt. En nackdel är att det antagligen försvårar införandet av reala lån, som ju i regel bör baseras på KPI.

IBU har förordat att även stiftelser o d samt livförsäkringsbolag skall beskattas reallt men inte lämnat några konkreta förslag härom. Härigenom har kommittén undvikit att ta ställning till frågan om vilken skattesats som skulle tillämpas.

IBU har uppmärksammat att RINK:s förslag om tak för reavinstbeskattning av privatbostäder leder till att en arbetsinsats, som ökar värdet på en bostad, beskattas med endast 9 % vid en försäljning om schablonregeln om avdrag med 70 % av försäljningspriset är tillämplig. Detta är i och för sig riktigt. Arbete på egen bostad är emellertid ett av de mycket få fall där arbete för egen räkning kan komma att beskattas, vilket sker främst vid en avyttring. (Om taxeringsvärdet ökar p g a arbetsinsatsen, kommer ägaren att beskattas genom ökad fastighetsskatt om han behåller bostaden.) I princip resulterar allt arbete för egen räkning, såsom det nyss nämnda fallet, underhåll av bilar o d, i inkomster som i princip borde beskattas, även om det mera sällan låter sig göras.

Genom att inflationen i IBU:s förslag beaktas på ett i princip riktigt sätt kan skattesatsen på kapitalinkomster höjas varigenom RINK:s förslag kan förenklas i flera hänseenden. IBU:s förslag innehåller således inget ränteavdragstak, inga specialregler för utdelning och reavinst på aktier i fåmansföretag, ingen räntekorrektion för enskilda näringsidkare och inte heller några skattetak för reavinst på privatbostäder och enskilt ägda s k näringsfastigheter. Dessa förenklingar har emellertid vunnits till priset av en mycket hög beskattning av kapitalinkomster, i vart fall marginella sådana. Särskilt dubbelbeskattningen av aktiebolagens vinster blir mycket kännbar med IBU:s förslag, eftersom den del av avkastningen som består av s k riskpremie i regel torde vara en real inkomst. Beskattningen av reavinster på

bl a privatbostäder skulle också bli mycket kännbar efter de senaste årens prisuppgångar och skapa kraftiga inlåsnings effekter eftersom inte heller IBU föreslår att möjligheterna till reavinstuppskov skall finnas kvar. Som framgått av diskussionen i detta avsnitt skapar IBU:s förslag också nya komplikationer och svårigheter, vilka till inte ringa del motväger de förenklingar som föreslås ske av RINK:s förslag.

Avslutande kommentarer

Den absolut sett största fördelen med den föreslagna stora skattereformen är de kraftigt sänkta skattesatserna vilka fr a kommer att gälla arbetsinkomster. Sänkningen av bolagsskattesatsen kan förväntas få många positiva effekter genom att den bör minska intresset för rent skattebetingade beslut. Det är också positivt att basen för arbetsinkomstbeskattningen breddas liksom basen för mervärdeskatten. En basbreddning för mervärdeskatten skulle dock vara lättare att genomföra om skattesatsen samtidigt kunde sänkas. En svaghet är att kommittéerna i stort sett inte har lämnat några förslag eller ens redovisat en diskussion om i vad mån de sänkta skattesatserna kunde finansieras med minskade offentliga utgifter, vilka ju utgör grunden för all beskattning.

Beträffande kapitalinkomstbeskattningen, som i systematiskt hänseende tilldrar sig det största intresset, bör först sägas att det finns starka skäl av såväl principiell som praktisk natur att överhuvudtaget inte beskatta kapitalavkastning. Därmed avses inkomstskattens dubbelbeskattning av sparande (dels av sparad inkomst, dels av sparandets avkastning) och att beskattningen ökar avkastningsanspråken varvid sparandet minskar och därmed investeringarna varigenom beskattningen övervältras på löntagarna genom lägre löner. URF har diskuterat det praktiska skälet mot kapitalinkomstbeskattning och därvid redovisat det enligt min mening föga övertygande argumentet att beskattningen skulle drabba endast svenska kapitalägare och inte påverka investeringarna eftersom skatten på kapital som används i Sverige (men ej ägs av svenskar) skulle ligga på eller under internationell nivå. De skäl som talar för en beskattning av kapitalinkomster är betingade av fördelningspolitiska motiv och hänsyn till skatteflykt (möjligheten att omvandla arbets- till kapitalinkomster). Kommittéerna, särskilt RINK och IBU, har i stort sett beaktat endast fördelningspolitiska skäl och skatteflykthänsyn vid utformandet av sina förslag till kapitalinkomstbeskattning. Denna förefaller därför ha kommit att hamna på en internationellt sett mycket hög nivå. Detta illustreras av den av RINK föreslagna "järnridån" för svenskt försäkringsparande i form av en särskild skatt om 20 % på premier för personförsäkringar i utländska försäkringsbolag. Även RINK anser att den allmänna nivån på kapitalinkomstbeskattningen är för hög eftersom den föreslår lägre beskattning i många fall t ex för nybyggda bostäder (ingen fastighetsskatt de fem första åren, därefter halv fastighetsskatt i fem år), rea-

vinster på privatbostäder, pensions- och allemanssparandet (i vart fall övergångsvis), vissa aktieavyttringar (uppskov med reavinst i vissa fall). I princip borde det emellertid vara lika angeläget att de skattskyldiga placerar sitt sparande i t ex riskvilligt kapital i näringslivet som i egna bostäder varför ett skattetak för reavinst på aktier kan vara lika motiverat som på den egna bostaden.

I systematiskt hänseende finns det inget skäl till den s k dubbelbeskattningen av bolagens vinster. Den strider också mot ett av skattereformens syften, som är att skapa ökad neutralitet mellan t ex olika finansieringsformer. I stället föreslås att denna asymmetri skall förstärkas bl a genom avskaffade Annellavdrag. Detta är kanske inte så förvånande eftersom det finns starka etablerade intressen av att vinsterna "läses in" i bolagen och av att de gamla ägarna inte belastas alltför hårt av nyemissioner. URF:s förslag kan också sägas innehålla ett "giftpiller" i form av tappat K-SURV-underlag vid större uppköp av aktier med lånade pengar. De etablerade intressena torde också gynnas av förslaget om uppskov med beskattning av reavinst på aktier där betalning sker med aktier i det köpande bolaget, eftersom andra omplaceringar utlöser reavinstbeskattning.

Förslaget till skattereform medför visserligen en hel del tekniska förenklingar och förbättringar av kapitalinkomstbeskattningen men det innehåller också, som diskuterats i tidigare avsnitt, stora systematiska brister, såsom ränteavdragstaket och den begränsade rätten till avdrag för reaförluster. RINK har i dessa och andra fall, där kommittén sett vissa möjligheter till skatteplanering, genomgående valt "snåla" lösningar, varvid också behovet av enkla regler (för skattemyndigheterna) har åberopats. På så sätt hindras även befogade avdrag och ökas risknivån för de skattskyldiga. Ett tidigare inte kommenterat fall är RINK:s förslag att underskott i förvärvskälla inom enskild näringsverksamhet inte får kvittas mot överskott i andra förvärvskällor utan endast, vid totalförlust, till 70 % i inkomstslaget kapital. Därmed leder en förlust till en skatteminskning på högst 21 % medan överskott kan beskattas med som högst 64 %. Därtill kommer att de skattskyldiga fortfarande kommer att erbjudas en hel meny av olika regler för olika sorters sparande och avkastning. Vissa områden är ofullständigt eller icke tillfredsställande reglerade, t ex kapitalförvaltning genom aktiebolag samt beskattning av handelsbolag, enskild näringsverksamhet och näringsfastigheter.

Realisationskriteriet, som oundvikligen leder till olika behandling av olika sorters sparande och därför inbjuder till olika skatteanpassningsåtgärder, har berett kommittéerna, fr a RINK, särskilt stora svårigheter och torde, jämte dubbelbeskattningen av bolagsvinster, vara den enskilt viktigaste orsaken till alla de tekniska svårigheter och komplikationer som följer av förslaget till kapitalinkomstbeskattning. Frågan kan därför ställas om inte hela den föreslagna kapitalinkomstbeskattningen kunde ersättas med en real schablonbeskattning på ungefär motsvarande sätt som föreslås ske för egna bostäder. En sådan förenklad real inkomstbeskattning skulle tas ut i form av antingen inkomstskatt på en schablonintäkt eller

som en proportionell skatt på nettoförmögenheten, inkl försäkringssparandet. Några ränteavdrag skulle ej ges för "privatpersoner". Enskild näringsverksamhet och fåmansföretag skulle beskattas enligt en "staketmetod". Andra juridiska personer skulle i princip bli skattefria om inte internationella hänsyn skulle hindra detta. I så fall kan aktieutdelningar göras skattefria eller aktieägarna ges rätt till avräkning från bolagsskatt. En sådan förenklad kapitalinkomstbeskattning innebär stora fördelar, eftersom den i princip behandlar alla sorters sparande lika och undanröjer alla de svårigheter inkl inlåsnings effekter, som skapas av realisationskriteriet. En generell real schablonbeskattning är givetvis också förknippad med svårigheter. De tekniska svårigheterna torde emellertid vara betydligt mindre omfattande än de som följer av det nu föreliggande förslaget till kapitalinkomstbeskattning. ^[SN]

Jacob M Roupe är föredragande hos riksskatteverkets nämnd för rättsärenden. Han har varit sekreterare i utgiftsskattekommittén.

SRF

Står för trygghet

Att anlita en Redovisningskonsult SRF ger trygghet.
Beteckningen SRF är en garanti för kvalificerad *ekonomisk utbildning*, minst 5 års praktisk *yrkeserfarenhet* och en kontinuerlig *aktualitetsutbildning*.

Över hela landet

Redovisningskonsulter SRF finns på de flesta orter. Mer än 100 000 företag i vårt land anlitar någon av Sveriges över 700 Redovisningskonsulter SRF.

Mest mindre och medelstora företag

De flesta som anlitar en Redovisningskonsult SRF är mindre företag. Småföretagare som har verklig nytta av en aktiv rådgivare vid sin sida. Som vill ha en kunnig samtalspartner — inte en siffergranskare eller kontrollant.

SRF är inte vem som helst

Sveriges Redovisningskonsulters Förbund SRF ger en omfattande information och utbildning åt sina ledamöter. SRF har egen Servicebyrå för distribution av facklitteratur, blanketter m m, en Dataenhet för hjälp med utvärdering av datautrustning, Expertpanel med specialistkompetens. SRF är också representerat i offentliga nämnder och utgör remissinstans i bl a redovisnings- och skattefrågor.

Vill du veta mer om SRF?

Beställ vårt informationsmaterial från förbundskansliet i Falun.

Du hittar oss också i Gula Sidorna under "Redovisningskonsulter" markerade med SRF eller Δ .

SVERIGES REDOVISNINGSKONSULTERS FÖRBUND
— småföretagarens rådgivare och samtalspartner.

SRF

Förbundsadress: Stigaregatan 7, Box 143, 791 23 Falun. Tfn 023-181 30.

☐ Sänd mig informationsmaterial om SRF.	Brevporto
☐ Sänd mig ansökningshandlingar för ledamotskap i SRF.	
Namn _____	SRF:s SERVICEBYRÅ AB Box 143 791 23 FALUN
Företag _____	
Adress _____	
Postadress _____	